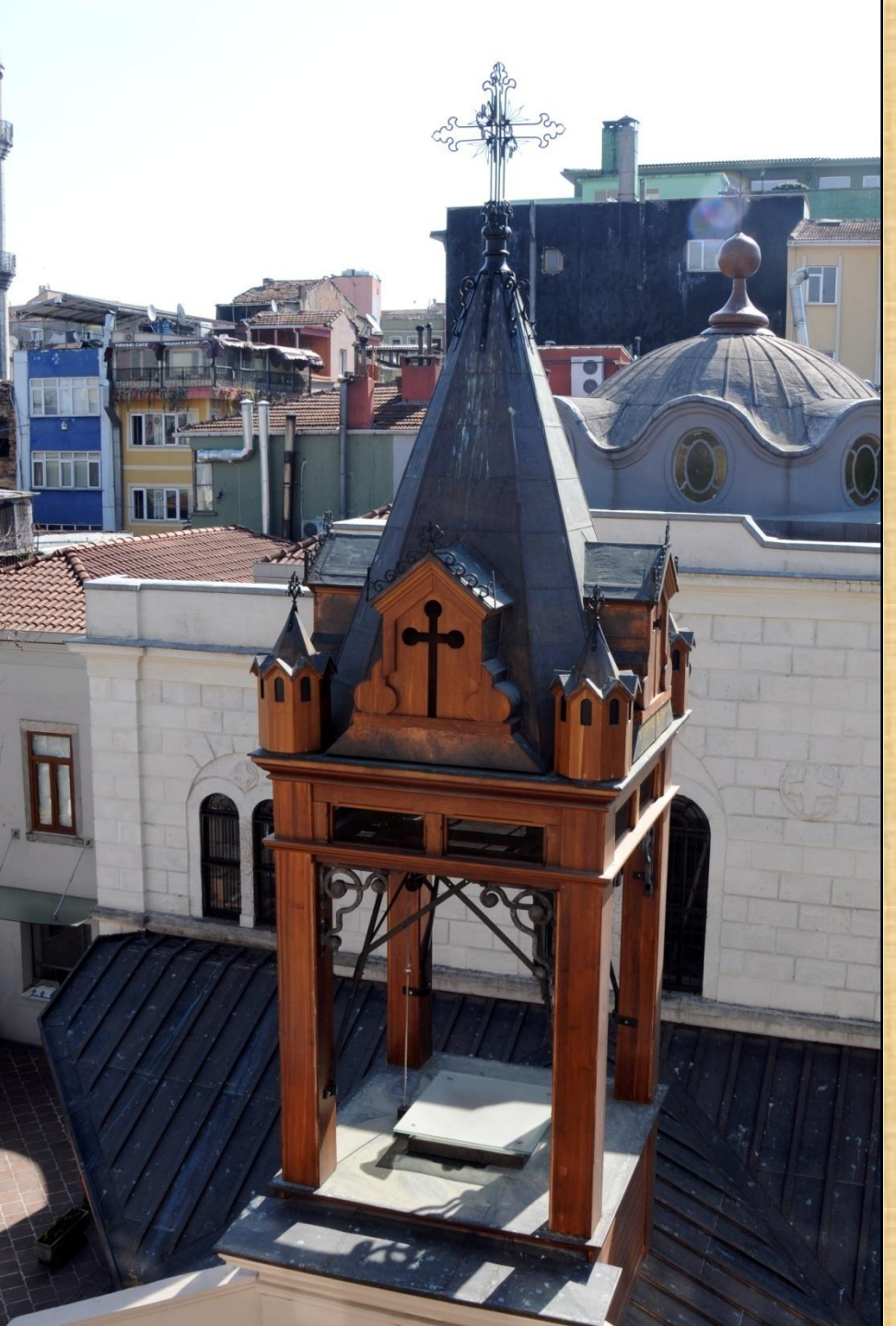

KADIKÖY ERMENİ CEMAATİ TARİHİ'NE BİR BAKIŞ

Hazırlayan:
Kd. Peder Krikor Damadyan

17 Mayıs 2019

RAHMETLE ANIYORUZ…

PATRİK
MESROB I.
NAROYAN

PATRİK
MESROB II.
MUTAFYAN

BİZANS İMPARATORLUĞU DÖNEMİNDE ERMENİ ASILLI İMPARATORLARIN KADIKÖY'DEKİ İZLERİ

MAVRİKİOS (MORİG HAYGAZN) (539-602)

582-602 yılları arasında imparatorluk tahtında hüküm sürmüş olan Mavrikios Kadıköy'ün İrion adıyla bilinen mahallinde yaşlılar için bir huzur evi açmıştır.

I. BASİLEİOS (VASİL MAGETONATSİ) (812-866)

867-886 yılları arasında imparatorluk tahtında hüküm sürmüş olan I. Basieios Makedonya Hanedanı'nın ilk hükümdarıdır. Mavrikios'un bina ettiği huzurevini yenilemiş ve İmparator Herakeios'un toprakla doldurduğu su sarnıçlarının temizletmiş ve Aziz İlya adına ithaf edilen kiliseyi inşa etmiştir.

VII. KONSTANTİN PORFİROGENNETOS (GONSDANTİN BERPERUJEN) (905-959)

913-959 yılları arasında tahtta hüküm sürmüştür.
Mavrikios ve I. Basileios tarafından düzenlenen huzurevini ek binalarla yeniden yapılandırmıştır.

YANNİS ÇİMİŞKES (HOVHANNES ÇIMIŞGİG) (925-976)

969-976 yılları arasında hüküm sürmüş olan Yannis Çimisikes Bizans'ın İskender'i namıyla tanınmıştır. Tahta çıkış öncesinde henüz bir generalken Kadıköy'de sürgün olarak ikamete mahkum olmuştur.

Kalamış çevresinde 975 yılında cüzzamlılar için bir hastane kurmuştur. Servetinin yarısını İstanbul çevresindeki köylülere dağıtmış, diğer yarısını ise kendi tesis ettiği cüzzamlılar hastanesine bağışlamıştır.

İmparator Yannis bu önemli bağışının yanısıra sık sık hastaneyi ziyaret ederek hastaları teselli etmiş ve imparatorluk sıfatından sıyrılarak onların yaralarını sarmıştır.

KADIKÖY'DE İLK ERMENİLER: I

A- BAŞRAHİP KEMAHLI KRİKOR GÜNLÜĞÜNDE

B- POLONYALI SİMEON SEYAHATNAMESİ'NDE

Kadıköy'de Ermeni cemaati ve kilisesi kaydına rastlamıyoruz.

C-EREMYA ÇELEBİ KÖMÜRCÜYAN'IN GÜNLÜĞÜNDE

Eremya Çelebi 23 Eylül 1652 tarihinde yakınlarıyla birlikte İleride Dünya Ermenileri Katolikos'u olan Başrahip Yeğyazar'ı uğurlamak üzere Kadıköy karşısındaki çayırda sofra açar. Başrahip takdislerini sunar.

Aynı kaynakta 30 Ağustos 1657 tarihinde Kadıköy'de bir papazın yaşadığını, fakat kayda değer bir Ermeni topluluğunun, ayrıca bir Ermeni kilise binasının bulunmadığını öğreniyoruz.

Eremya Çelebi'nin, 1684 yılında tamamlanan "İstanbul Tarihi" eserinde Kadıköy'ün Türkler ve Rumlar tarafından meskun bir yerleşim merkezi olduğunu kaydetmedir. Bu esere göre anılan tarihte bir Ermeni cemaatinin ve kilisesininin varlığından bahsetmemektedir.

KADIKÖY'DE İLK ERMENİLER: 2

HOVHANNES ISDEPANYAN'IN ANILARINDAN

Gazer Dede (1670-1770)

Oğlu Melkon (1702-1776)

Torunu Giragos (1729-1805)

KADIKÖY'DE İLK ERMENİLER: 3

HOVHANNES KALFA GİRAGOSYAN

Tanınmış dülger

A. Fındıklı sahil köşklerinin onarımını üstlenmiş ve başarıyla sonuçlandırmıştır. Ve bu köşklerin sahipleri olan devlet erkanı bu çalışmadan memnun kalmıştır.

B. Sarıgazi köyündeki türbenin yanındaki çeşmenin onarımını gerçekleştirmiştir.

C. Selimiye Kışlası'nın inşaatında kullanılacak kerestelerin temininde çalışmıştır.

KADIKÖY'DE İLK ERMENİ KİLİSESİ

Kadıköy Ermenileri XVIII. Yüzyıylın başlarında muhtemelen "Papaz Menzili" adı altında hizmet veren küçük bir ibadethaneye sahiptiler.

Patrik Hovhannes Golod döneminde 14 Ocak 1721 tarihinde verilen inşaat ruhsatnamesi ve padişah fermanıyla Kadıköy'deki bu kilise resmi kilise binası olarak yeniden inşa edilir ve Kutsal Bakire Meryem adına ithaf edilir.

KADIKÖY'DE İLK ERMENİ KİLİSESİ İNŞAATININ İNŞAAT RUHSATNAMESİ

TARİH

15 Rebiülevvel 1133

14 Ocak 1721

KADIKÖY ERMENİ KİLİSESİ
İLK OLARAK YENİLENİR

Meryem Ana adına ithaf edilmiş kilise inşasından 20 yıl sonra 1741 yılında Sultan I. Mahmut'un taht-ı saltanatında ve Patrik Zimaralı Hagop Nalyan döneminde onarılır.

Onarılan kilisenin arzettiği yapısal durum şu şu sözlerde ifade bulmaktadır:

"Binanın tavanları hasırlarla, Kutsal Sofra'nın bulunduğu kısım mümkün olduğunca kiremitlerle örtülmüştü. Kar ve yağmur yağdığında cemaat ve ayini icra eden din görevlisi bunların etkisinden korunamıyorlardı".

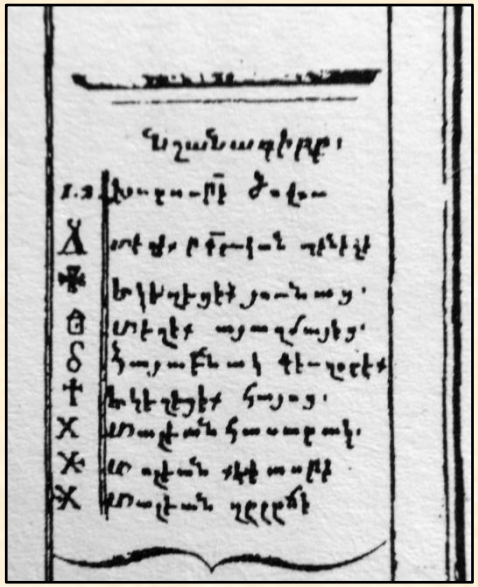

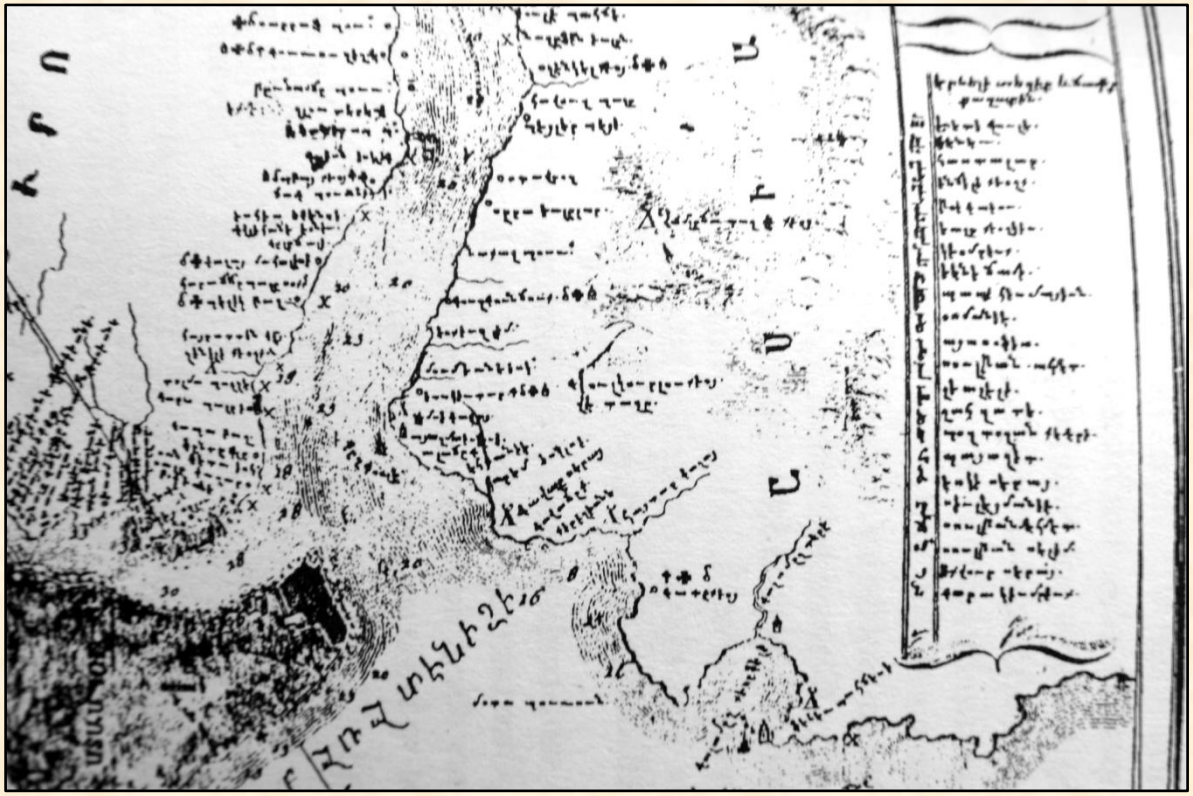

1791 TARİHLİ BİR HARİTADA KADIKÖY

LUTFİ KHAÇADURYAN VE III. SELİM

Lutfi Khaçaduryan Kadıköy'ün en eski yerlilerindendir.
Göztepe'de sahibi olduğu tarla ve bahçeler Khaçadur oğlu gölü adıyla bilinir.
Ayrıca Kurbağalıdere taraflarındaki bağ ve bahçeler yine kendi adıyla bilinir.
Bir gün çift sürerken tebdili kıyafetle Kadıköy'e teftişe gelmiş olan
Padişah III. Selim tarlada gayretle çalışan Lutfi'yi görür ve ona eşlik eder.
Ayrılırken de yanındaki hizmetkar eliyle iki altın kese verir.

İNGİLİZ DONANMASI İSTANBUL'DA

İngiliz donanmasına ait gemiler Amiral Dukworth kumandasında İstanbul önlerinde demirlerler.

Sultan III. Selim'in iradesiyle müstahkem mevkilerin inşası başlar.

Anadolu yakasında Selimiye'den Moda, Fenerbahçe'ye kadar uzanan kıyılarda ve tepelerde müstahkem mevkiler inşa edilerek toplar yerleştirilir.

Hovhannes Kalfa'nın yeni açılan dükkanındaki tüm kereste ve çiviler bu müstehkem mevkilerin inşasında kullanılır.

Kiliselerde Patrik Hovhannes'in talimatıyla dualar edilir. Patrik bizzat müstahkem mevkilerin inşasında kum, kireç taşır.

Toplumun kararlılığı karşısında İngiliz gemileri gerisingeri dönerler.

Hovhannes Kalfa, dükkanından alınan malzemenin karşılığını almak üzere dilekçe sunar. Alınan malzemenin miktarı hakkında kesin bilgisi olmadığı halde hazine dairesince sorulan soruya dürüstlükle cevap verir ve bu dürüstlüğünün karşılığında kendisinin işsiz kalmış olduğunun da gözönünde bulundurulmasıyla fazlasıyla ödenir.

KADIKÖY ERMENİ KİLİSESİ TEMELDEN YENİDEN İNŞA EDİLİR

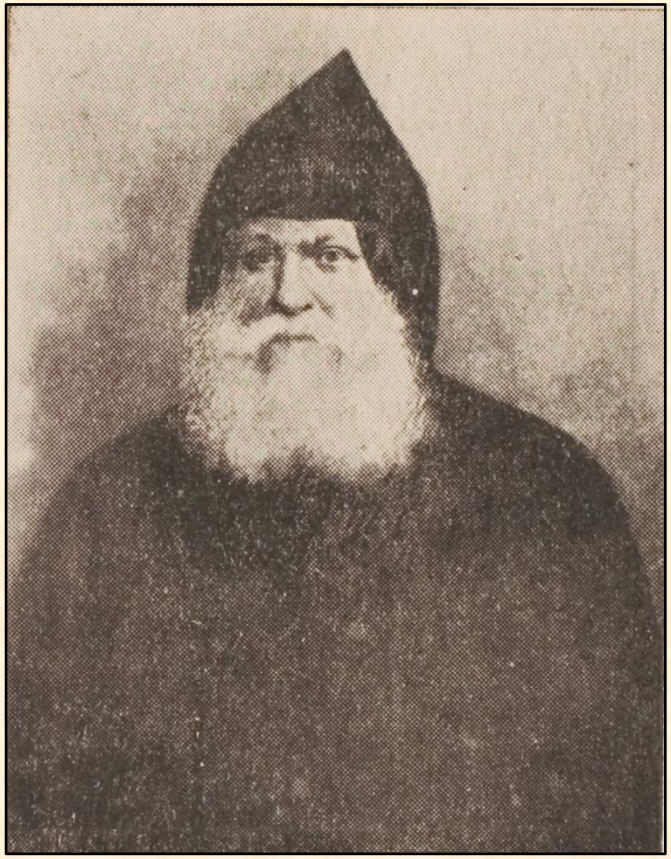

Sultan II. Mahmut'un taht-ı saltanatında Kadıköy Ermeni cemaati 1814 yılında Padişah fermanıyla inşa edilmiş yeni bir kilise binasına kavuşur.

Bab-ı Serasker ekmekçibaşısı ve ekmekçiler sınıfının nizam ustası Harutyun Amira Noradungyan bu inşaatın en önemli hayırseveridir.

Ruhsatmanede belirtilen 41 günlük sürenin hitamında inşaat tamamlanır ve Patrik Datevli Apraham Kolyan tarafından 3 Temmuz 1814 tarihinde ibadete açılır.

Hovhannes Kalfa Isdepanyan anılarında, inşaat fermanının alınmasında **Çuhadar Ladikli Ahmet Ağa**'nın yardımlarını sitayişle kaydetmiştir.

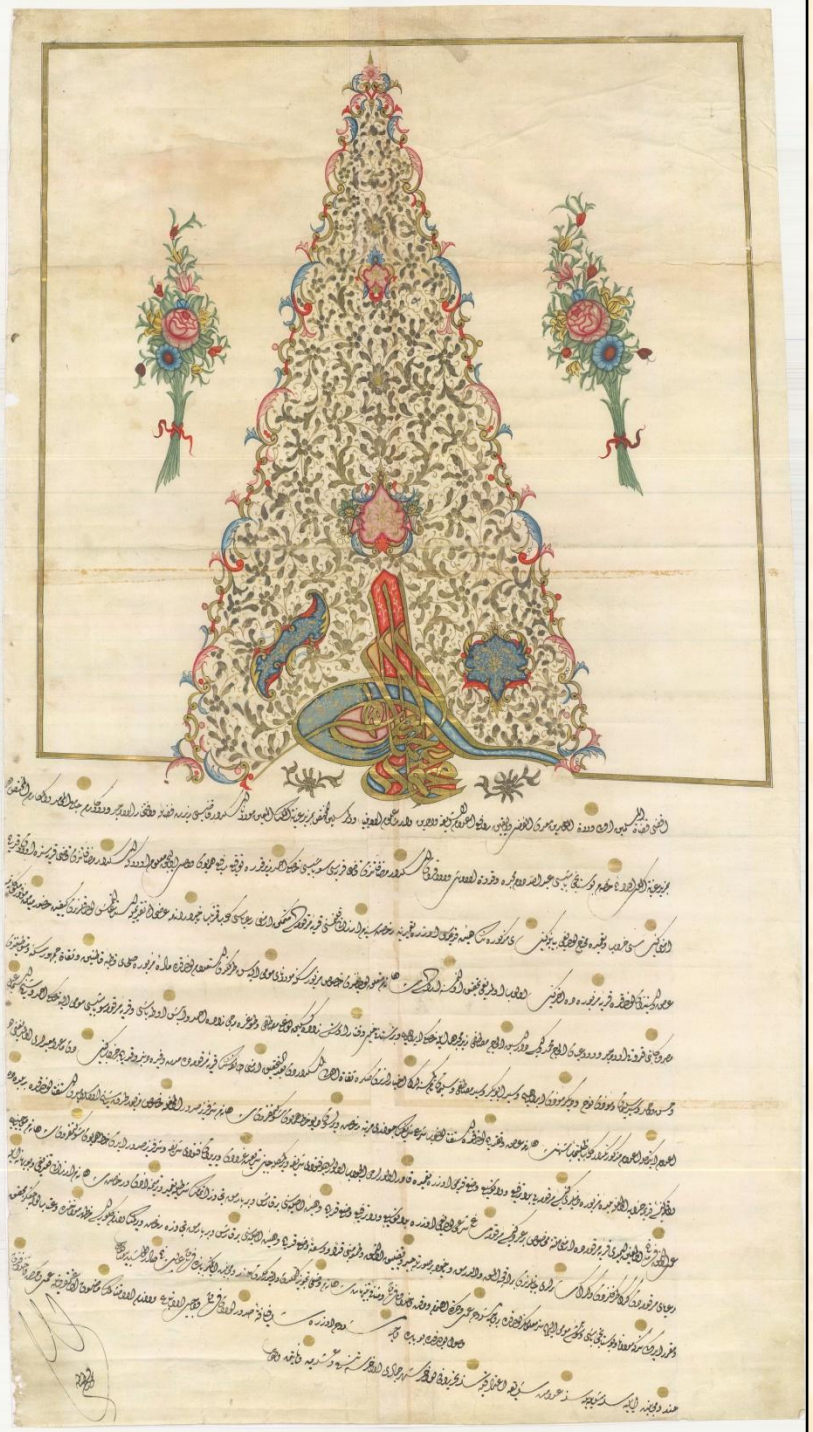

KİLİSENİN YENİDEN İNŞA FERMANI

KİLİSENİN ESKİ GÖRÜNÜMÜ

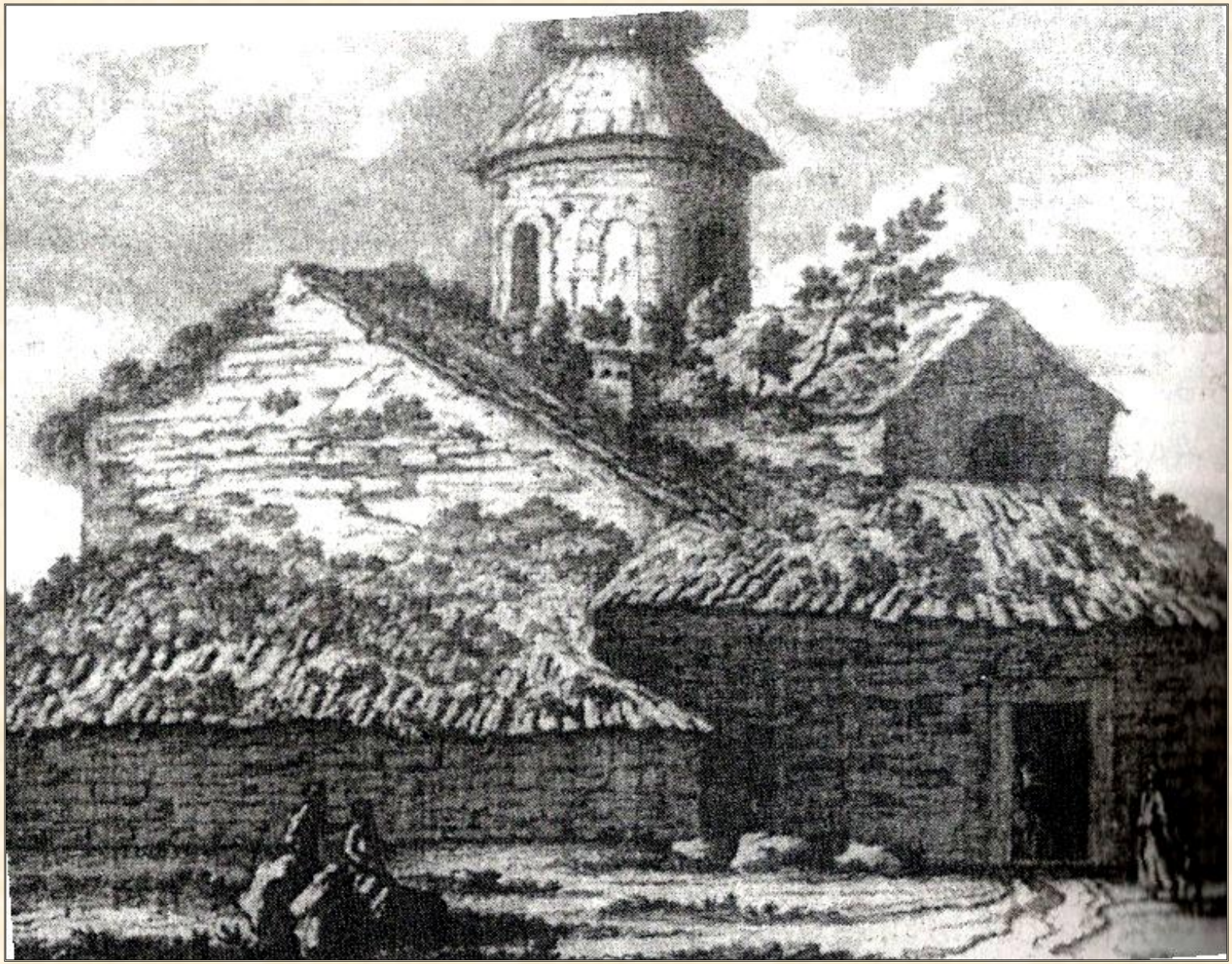

KUTSAL ÇİVİ RELİKİ

Yeni inşa edilen kiliseye sunulan hediyeler ve kilise eşyaları arasında en çok dikkat çeken, Patrik Apraham tarafında kiliseye sunulan gümüş haç olur.

Bu haçın merkezindeki yuvada, İsa Mesih çarmıha gerilirken kullanılan ve üzerinde "Nasıralı İsa, Yahudiler'in Kralı" yazan suç yaftasının çivisinin reliği bulunur.

Hediye edilen bu kutsal emaneti korumak için Surp Takavor (Aziz Kral İsa) isminde küçük bir şapel ve sunak inşa edilir. Bu şapel ve Haç 30 Temmuz'da, Eski Patrik Hovhannes tarafından takdis edilir. Surp Astvadzadzin (Aziz Meryem) Kilisesi ileride Surp Takavor (Aziz Kral) adıyla anılması, Surp Takavor Pever Reliği ile ilişkilidir.

Her Cumartesi bu kutsal relikle hastalara şifa duası yapılırdı.

HOVHANNES KALFA GİRAGOSYAN'IN HOVHANNES KALFA ISDEPANYAN TARAFINDAN ÇİZİLMİŞ RESMİ

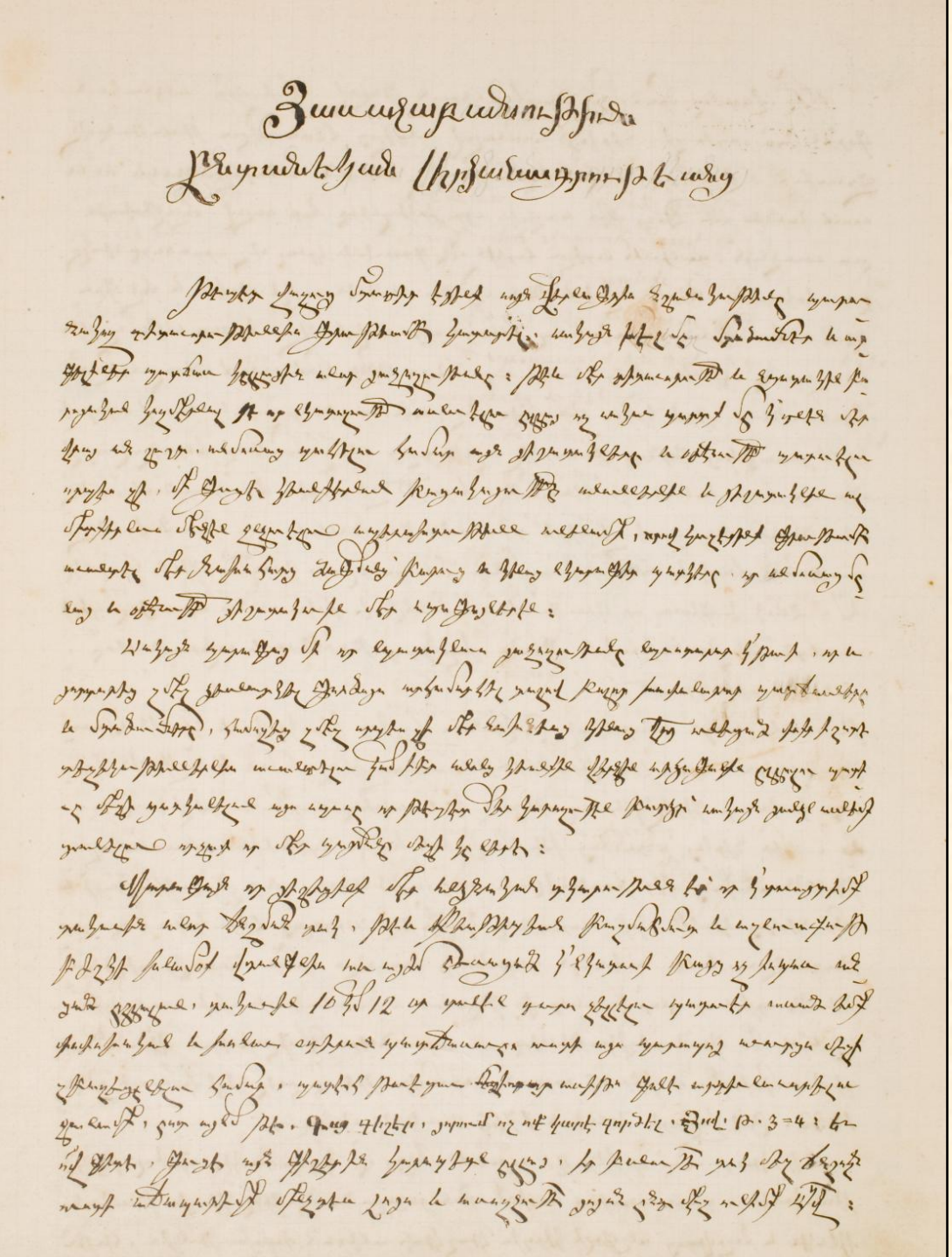

HOVHANNES KALFA ISDEPANYAN'IN EL YAZISINDAN ÖRNEK

1844 YILINDA KADIKÖY ERMENİ CEMAATİ

1844 tarihli bir nüfus sayımı verilerine göre Kadıköy'de yaşayan Ermeni ailelerinin erkek nüfusunun sahip oldukları meslek alanları hakkında bir fikir vermektedir.

Terzi	3
Kalaycı	1
Meyhaneci	3
Enkserci	1
Aşçı	1
Berber	3
Bahçıvan	2
Bahçıvan çırağı	3
Bahçe hizmetkarı	1
Demirci	3
Öğretmen	1
Kilise müstahdemi	4

Semerci	1
Hizmetkar	2
Simkeş	1
Marangoz	5
Yemenici	1
Keresteci	2
Kayıkçı yamağı	1
Balıkçı	26
Demirci	1
Cehennemci	1
Şalbasmacı	1
Kayıkçı	14

XIX. YÜZYILDA KADIKÖY

1850 yılına kadar Kadıköy nüfusunun 50 Ermeni, 100 Rum, 200-250 İslam haneleri olmak üzere toplam 350-400 hanede toplandığı bilinmekte.

2 Cami, 2 mescit,
1 Ermeni ve 1 Rum Kilisesi
Okullar

2 ekmek fırını,1 pasta fırını, değirmenler, kasap ve kesim yeri, 6 bakkal, 6 tütüncü, 1 tarım aletleri yapan demirci, 1 inşaat malzemesi (kereste, tuğla, kiremit, kireç, horasan, çivi) satıcısı,
8 kahve (köy içinde ve deniz kıyısında), 10 meyhane (4ü Ermeniler, 6sı Rumlar tarafından işletilen)

Köyün tanınmış ürünleri

Üzüm türleri, kiraz, vişne

Yoğurtcu Emin ve Tosyalıoğlu Süleyman yoğurthanesinde imal edilen yoğurt

Çarıkcı Mahallesinde yoğunlaşmış İslam nüfüs, hanelerinde inek beslerler ve kış mevsiminde yoğurt satarlardı.

1860 ÖNCESİNDE KADIKÖY'DE YAŞAYAN GARİPLER

1860 öncesinde Kadıköy'de yaşayan gurbetçi Ermenilerin memleketlerine göre dağılımını gösterir tablo.

Egin	4
Erzincan	5
Erzurum	16
Ankara	2
Çemişgezek	1
Çüngüş	2
İzmit	1
Bursa	1
Harput	4
Sivas	31
İstanbul	3

Van	9
Vize	1
Divriği	2
Diyarbakır	8
Kemah	1
Karahisar	8
Kayseri	22
Kuruçay	1
Muş	3
Kütahya	1
Kiğı	14

1860 ÖNCESİNDE KADIKÖY'DE YAŞAYAN GARİPLERİN MESLEK DAĞILIMI

1860 öncesinde Kadıköy'de yaşayan gurbetçi Ermenilerin mesleklerine göre dağılımını gösterir tablo.

Tezgahtar	1
Kahveci	1
Kafesci	1
Eskici	2
Enkserci	6
Ekmekçi	2
Ekmekçi ustası	3
Arpacı	1
Aşçı	1
Tellak	11

Berber	2
Balıkçı	1
Zangoç	3
Tuğlacı	5
Demirci	1
Tütüncü	3
İşçi	5
Hamal	19
Müstahdem	7

Saka	2
Horasancı	1
Marangoz	3
Yazmacı	1
Kahveci yamağı	1
Kirechane işçisi	2
Külhancı	1
Kürkçü	1
Fes boyacısı	1
Natır	1

BÜYÜK KADIKÖY YANGINI

1855 yılında, Surp Asdvadzadin (Meryem Ana'nın göğe alınış) yortusu arefesinde, Kadıköy tarihinde "Büyük Kadıköy Yangını" adıyla bilinen büyük yangında kilise ve okul binaları harap olur.

Kilisenin kutsal eşyaları anında kurtarılır.

Kilise yöneticilerinden Ekmekçi Hacı Khaçadur Ağa, köy halkını ruhani hizmetten mahrum bırakmamak amacıyla, yanmış kilisenin tavanını hemen kapatır. Bu şekilde kilise içersinde ayin icra etmek mümkün olur.

KİLİSE VE YAKIN ÇEVRESİ

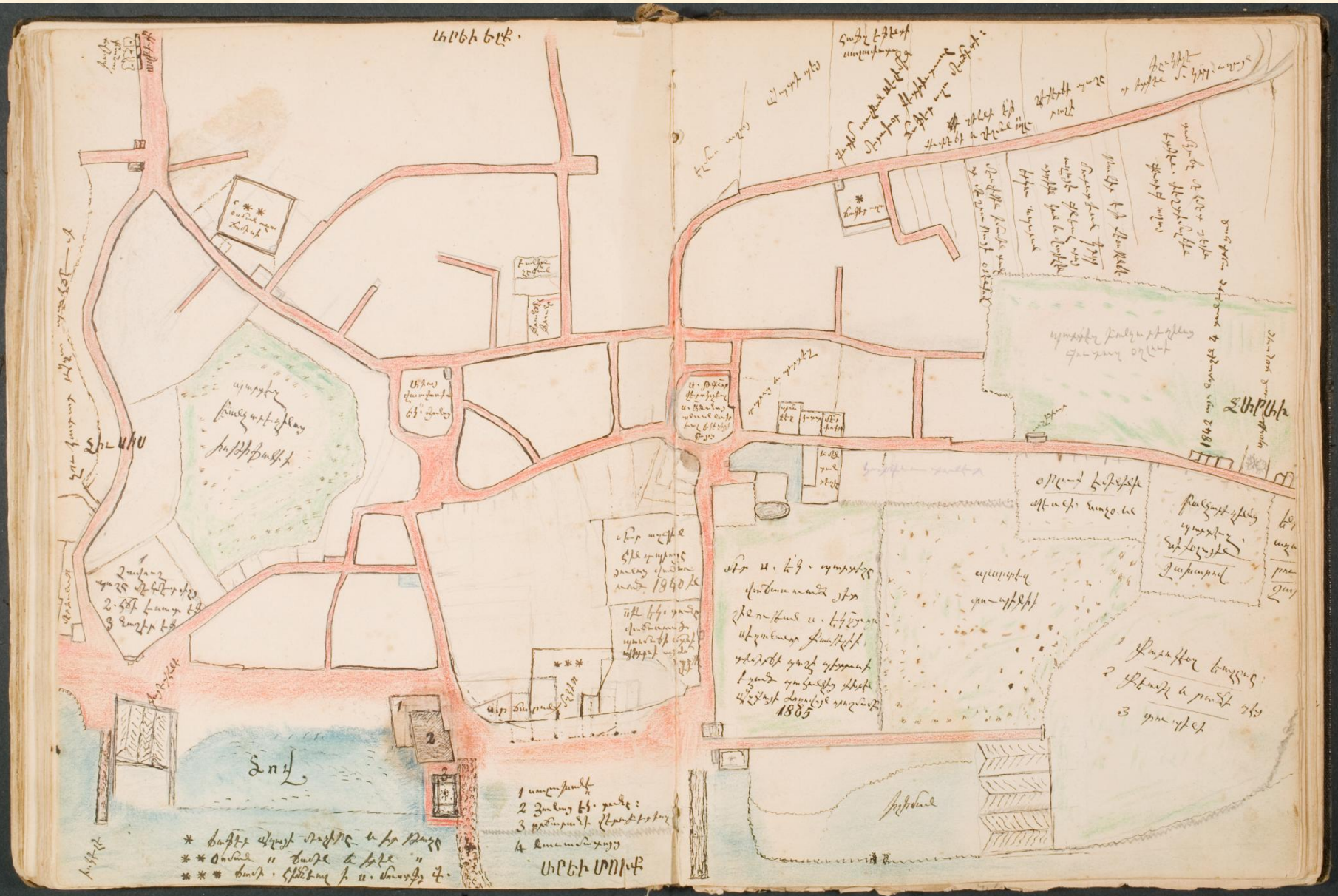

KİLİSE VE ÇEVRESİ

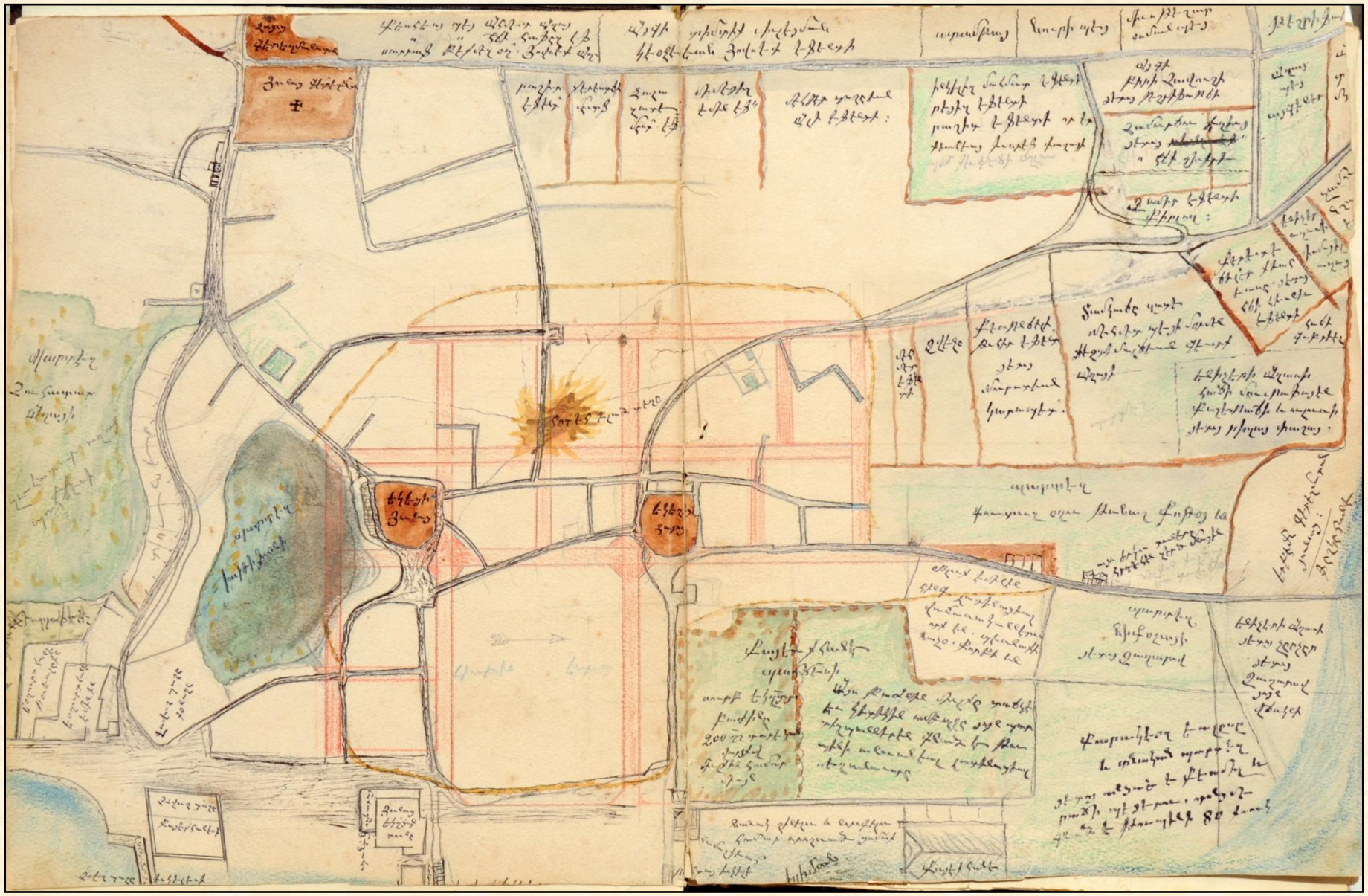

1855 YANGINI SONRASINDA YAPILAN DÜZENLEMELER

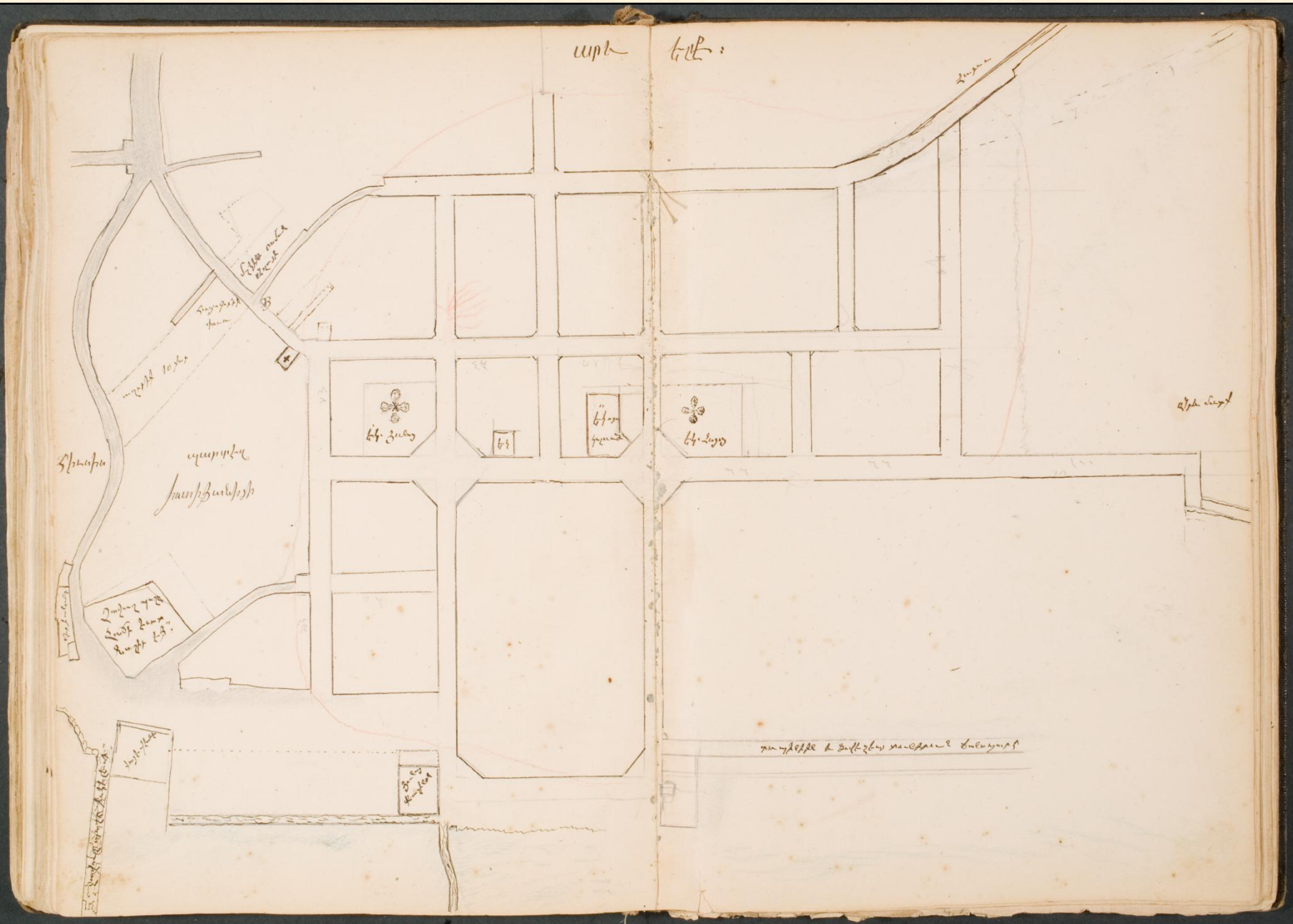

OKUL BİNASININ PLANI

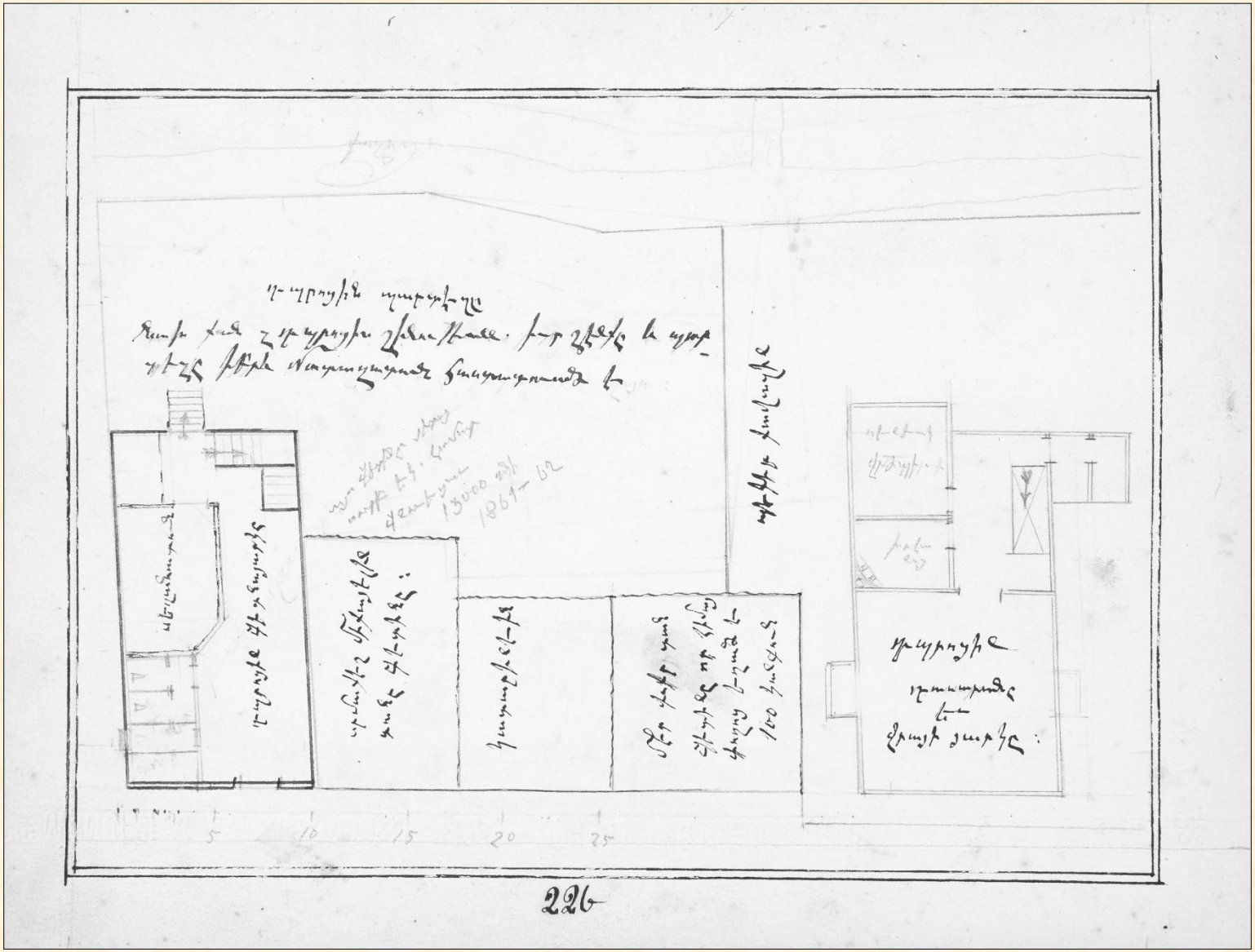

SURP TAKAVOR KİLİSESİ'NİN ÜÇÜNCÜ KEZ TEMELDEN İNŞASI

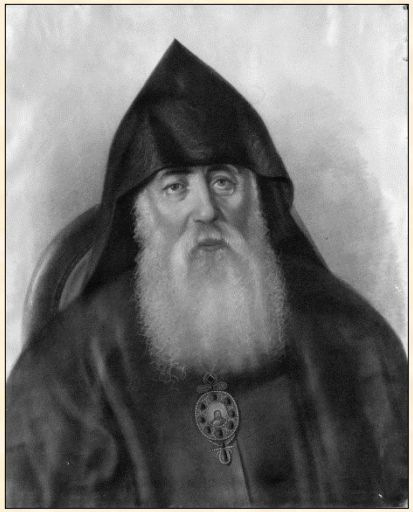

Yanan kiliseyi tamir etme çalışmaları 1857 yılında başlar.

*

Kilise, özellikle **Erzurumlu Karabet Muradyan**'ın maddi yardımıyla yeniden inşa edilir.

*

Resimci Mıgırdiç Kalfa'nın mimari sorumluluğunu üstlendiği kilise Patrik Hagopos tarafından 30 Eylül 1858'de kutsanarak ibadete açılır.

*

Kilise bu tarihten itibaren Surp Takavor adıyla anılır.

GEÇİCİ KİLİSE

Cemaatin ruhani gereksinimlerinin karşılanması için kilise ve okul inşaatları tamamlanana dek okul olarak kullanılan binanın alt katı 20 ay boyunca kilise olarak kullanılır.

ÖNGÖRÜLEN KİLİSE İNŞA PLANI

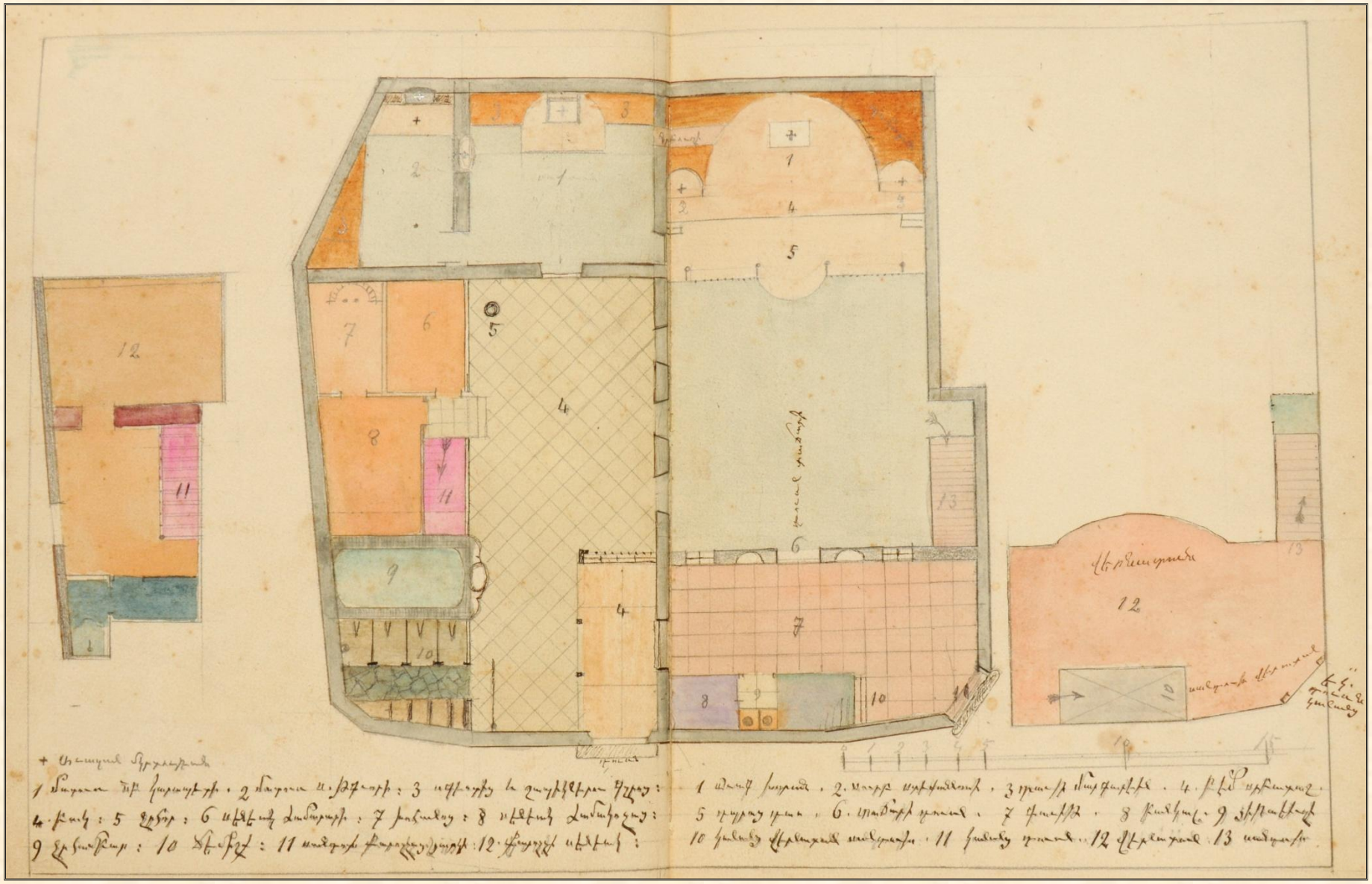

ÜNLÜ RESSAM HOVHANNES AYVAZOVSKİ'DEN HEDİYE

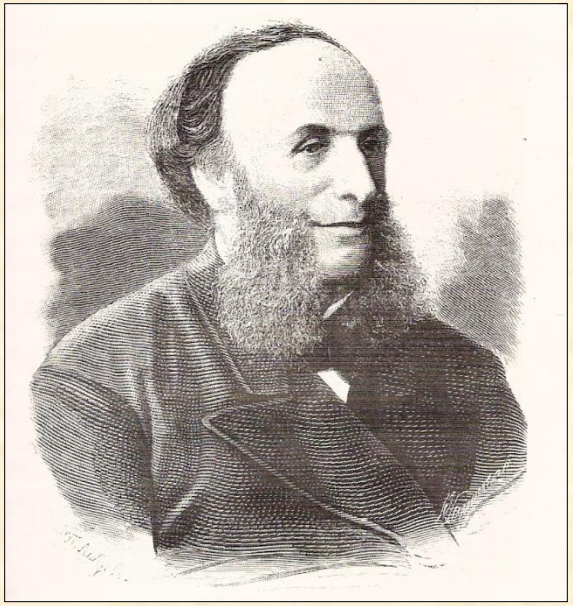

Yeniden inşa edilmiş kilisenin ünlü ressam Hovhannes Ayvazovski ile unutulmayacak bir anısı bilinmekte. Ünlü ressam kardeşi Üstrahip Kapriyel eşliğinde 1858 yılında Kadıköy'e gelir ve kilise inşaatını ziyaret eder. Bu ziyaret esnasında kilisenin ana mihrabı inşasının henüz tamamlanmamış olduğunu görür. Ve İtalya'da bir Meryem Ana tablosu gönderme sözü verir.

Ertesi yıl verdiği sözü yerine getirir ve tabloyu gönderir. Ne yazık ki bu tablo çıkan bir yangın sonucu yanar. Fakat bu güzel anı günümüzde de yaşamaya devam ediyor.

KİLİSENİN
ANA MİHRABI
1900 YILLARINDA ALINMIŞ
RESİM

1863 ÖNCESİNDE KADIKÖY ERMENİ CEMAATİ BÜNYESİNDE MESLEK DAĞILIMI

Bağcı	1
Antikacı	1
Marangoz	1
Keresteci	3
Meyhaneci	2
İşçi	1
Tabi	2
Demir alet imalatçısı	4
Terzi	1
Demirci	2
Eskici	1
Ekserci	1
Tellal	1
Tülbentci	2

Saatçı	1
Lostracı	1
Kahveci	2
Tütüncü	7
Arabacı	3
Kunduracı	1
Ekmekçi	3
Francalacı	1
Balıkçı	24
İpekçi	2
Manav	1
Manifaturacı	1
Miyancı	1
Kürkçü	5

Kuyumcu	13
Sandalcı	4
Sarraf	5
Berber	7
Semerci	1
Silici	1
Hizmetçi	1
Kayıkçı	7
Sıvacı çırağı	1
Sırmakeş	1
Tüccar	5
Öğretmen	2
Taşçı	1
Kireççi	1

1878 SAYIMINDA

KADIKÖY ERMENİ CEMAATİ NÜFUSU

7-21 Mayıs 1878 tarihleri arasında Ermeni cemaati bünyesinde yapılan bir nüfus sayımında şu sonuçlar tespit edilmiştir:

Hane sayısı:	332
Nüfus:	1820
Erkek nüfusu:	303
Kadın nüfusu:	437
Kız/erkek çocuklar ve hizmetçiler:	1080
Gurbetçiler:	235

Hane başı bir hizmetçi varlığından hareketle,

her hanede 2-3 çocuğun bulunduğu görülebilir.

MEZARLIKLAR

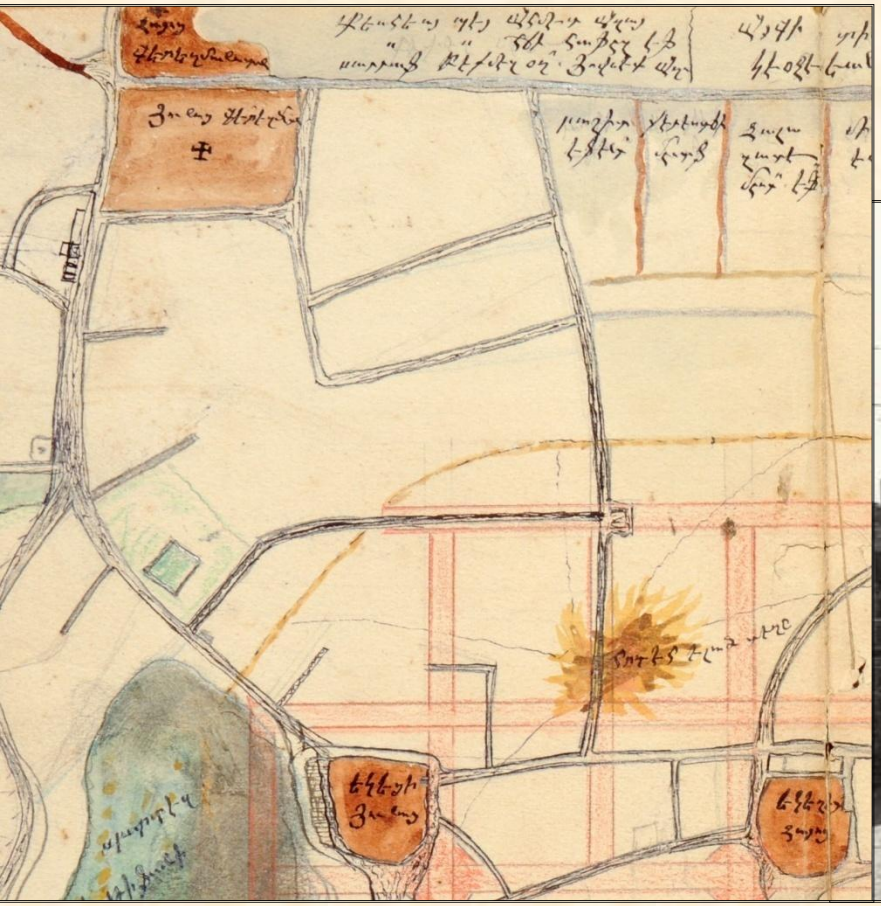

ESKİ MEZARLIK

Mekan olarak Altıyol, Surp Levon Ermeni Katolik Kilisesi ve Anarad Hığutyun Ermeni Katolik Okulu’na komşu alanda konuşlanmıştı.

Şehremaneti 12 Temmuz 1892 tarihinde eski mezarlıkta cenaze defnedilmesini kesin olarak yasaklar.

YENİ MEZARLIK

Altıyol'daki eski mezarlıkta cenaze defninin yasaklanması sonrasında Hasanpaşa, Uzunçayır mevkiinde mezarlık olarak kullanılmak üzere bir toprak tahsis edilir.

Yeni mezarlıkta ilk defin 1 Ağustos 1892 tarihinde yapılır ve kağıtçı Hovagim Mikayelyan'ın cenazesi toprağa verilir.

Mezarlık Komisyon üyeleri mezarlığın paftalara ayrılarak planının hazırlanması için Bedros Kalfa'yı görevlendirir.

Kilise kayıtlarına göre Osmanlı ordusunda görevli ve 1910-1919 tarihleri arasında Kadıköy yakınında vefat etmiş Ermeni askerler bu mezarlığa defnedilmiştir.

Yine kilise kayıtlarına göre Türk ordusunda görevli 1930-1936 yılları arasında vefat etmiş 4 Ermeni asker de bu mezarlığa defnedilmiştir.

KADIKÖY YENİ MEZARLIK PLANI

BİR ASKERİN KABİR TAŞI

SİRUN TERZİYAN
6 EYLÜL 1912
TARİHİNDE VEFAT ETTİ
23 YAŞINDA BİR GENÇ
OSMANLI ASKERİYDİM
ŞEREFE NAİL OLDUM
VATAN UĞRUNA
ONURUMLA ÖLMEK İSTEDİM

ՍԻՐՈՒՆ ԹԷՐԶԵԱՆ
ՀԱՆԳԵԱՒ ՅԱՄԻ ՏԵԱՌՆ
1912 ՍԵՊՏ. 6
Ի ԾԱՂԻԿ ՀԱՍԱԿԻ 23ԱՄԵԱՅ
ԶԻՆՈՒՈՐ ԷԻ
ՕՍՄԱՆՑԻ
ԵՍ ՏԻՐԱՑԱՅ
ՄԻ ՓԱՌՔԻ
ՊԱՏՈՒՈՎ ՄԵՌՆԻԼ ՈՒԶԵՑԻ
Ի ՍԻՐՈՅՆ ՀԱՅՐԵՆԻՔԻ

KADIKÖY KİLİSESİ DİN GÖREVLİLERİNDEN ÖNEMLİ İSİMLER

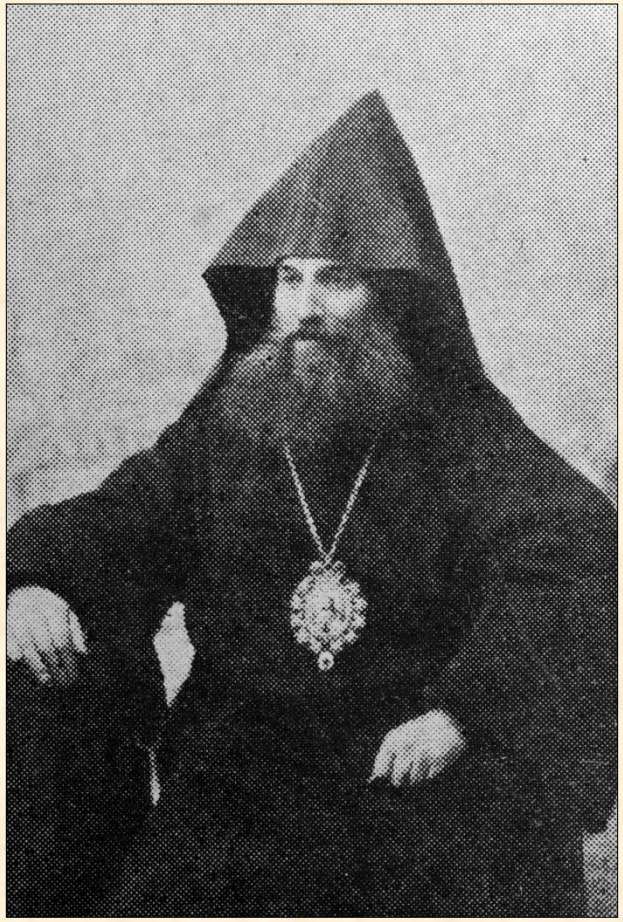

BAŞEPİSKOPOS HOVSEP SARACYAN

Amerika Birleşik Devletleri Ermeni Cemaati'nin ilk ruhani önderi

PATRİK MAĞAKYA
ORMANYAN

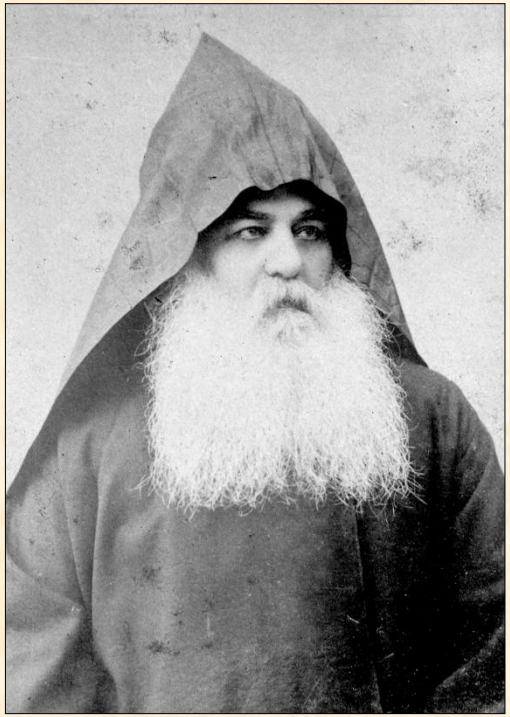

BAŞEPİSKOPOS
MELKİSETEG
MURADYAN

Dünya Ermenileri
Katolikosu seçildi

BAŞEPİSKOPOS
KEVORK
YERETSYAN

Kilikya Katolikosu
seçildi

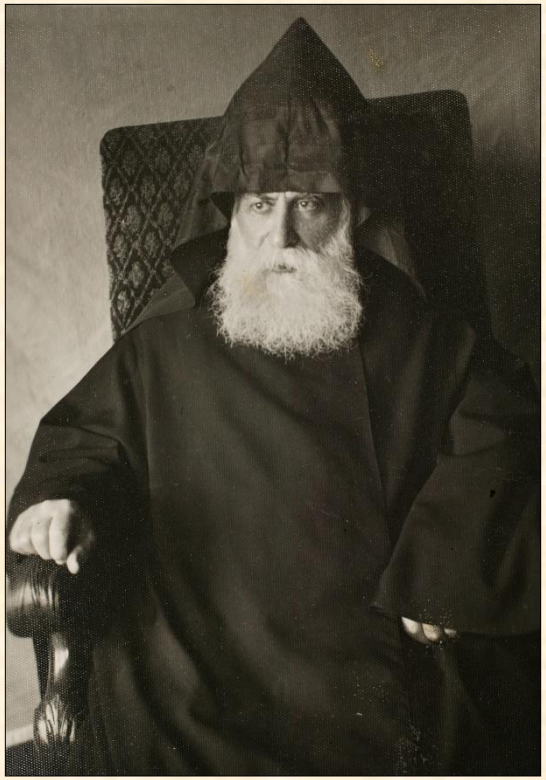

PATRİK KAREKİN HAÇADURYAN

PATRİK HOVHANNES ARŞARUNİ

PATRİK YEĞİŞE TURYAN

TEGANNİYAT-I RUHANİYE ŞEFLERİ

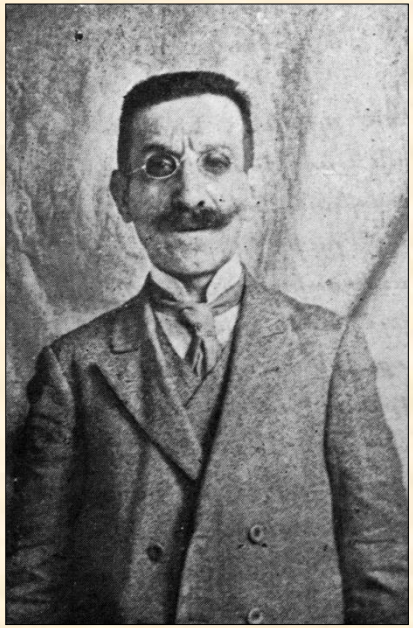

LEVON HANCIYAN

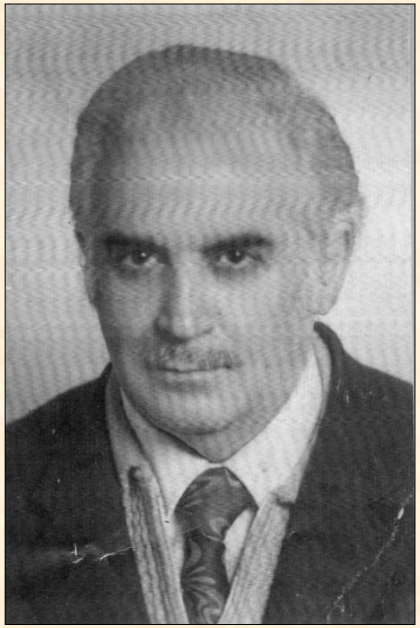

HAÇİK ARZUMANYAN

VAHE HALACYAN

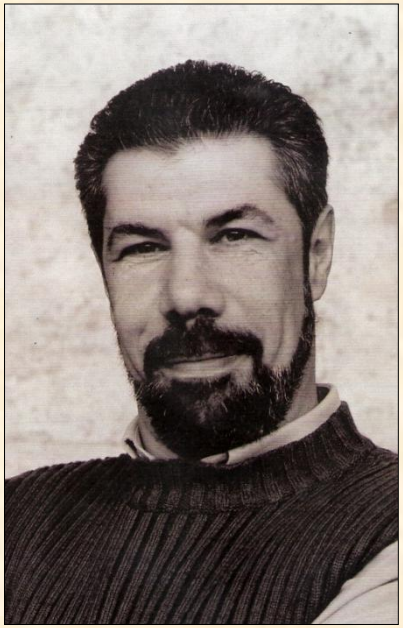

SEVAN ŞENCAN

KADIKÖY ERMENİ CEMAATİ BÜNYESİNDE EĞİTİM VE ÖĞRETİM FAALİYETLERİ

KADIKÖY'DE İLK AÇILAN OKUL

Kadıköy Okulu olarak bilinen eğitim yuvasının temeli kilisenin arkasındaki papaz evinde faaliyette bulunan bir mahalle mektebi olarak atılır.

Bu mahalle mektebi konumundaki okul yetersiz kalınca 1790 tarihinde Sultan III Selim devrinde resmen okulların açılmaya başladığı mahallelere Kadıköy de katılır.

Deniz kıyısında satın alınan bir evin çevresinde bulunan geniş bir arazi üzerinde inşa edilen okulun çevresinde meyve ağaçlarının bulunduğu geniş bir alan da vardı.

Bu okul binası kullanılabilir durumdayken 1836 yılında kilisesnin yanında ikinci bir okul binası inşa edilir.
Bu bina 1855 büyük Kadıköy yangınında yanar.
Okulun eğitim faaliyetinin aksamaması için bir bina tahsis edilir.
Bu binanın alt katı da geçici kilise olarak kullalnılır.

1857 yılında başlayan çalışmalarla yanan kilise ve okul binaları yeniden inşa edilir. Önceleri Surp Takavor Okulu olarak bilinen okul daha sonra Hamazasbyan adıyla tanınır.

Erkek öğrencilerin öğrenim gördüğü okuldan ayrı olarak 1867 yılında kilise kompleksi dahilinde kız öğrenciler için Muradyan Okulu faaliyete başlar.

Böylece bu okul Hamazasbyan-Muradyan adıyla anılmaya başlar.

YENİ BİR OKUL BİNASINA DOĞRU

ARAMYAN OKULU İNŞA EDİLİYOR

Kilise kompleksi dahilindeki okul yetersiz kalır. Okulun eğitim düzeyini yükseltmek için reform yapılması düşünülürken okul binasına kat ilavesi yapılmasının çok masraflı olacağı göz önünde bulundurulur.

Yeniden inşa veya kat ilavesi düşünülürken 1871 yılında, Rıza Paşa'dan satın alınan arsada yeni okul inşa edilmesi kararlaştırılır.

1872 yılında başlayan inşa çalışmaları yaklaşık iki yıl sürer.

Bazı eksiklerin tamamlanması amacıyla bir tiyatro oyunu sahnelenir ve bunun geliri ve bu gelire ilaveten alınan borçla bina tamamlanır ve 19 Ocak 1875 tarihinde ARAMYAN adı verilerek Patrik Nerses Varjabedyan tarafından açılır.

Yeni Okulun müdürlük görevine ilk olarak Harutyun Zincircyan getirilir.

ARAMYAN OKULU NASIL ARAMYAN UNCUYAN OLDU

Kadıköy Ermeni Cemaati'nin önde gelen isimlerinden **Matus Uncuyan** okulun arka sındaki Rumlara ait bir binayı satın alarak yeniler ve Ermeni Cemaati'ne bağışlar.

Bu bina 8 Temmuz 1912 tarihinde kızlar okulu olarak faaliyete geçer ve okul artık Aramyan-Uncuyan adıyla anılmaya başlar.

Aramyan Uncuyan Okulu Ekim 1913 tarihinde İdadi derecesine yükseltilir

ARAMYAN UNCUYAN İLKOKULU ORTAOKUL DÜZEYİNE YÜKSELİYOR

Aramyan Uncuyan İlkokulu 1956-1957 öğretim yılından itibaren ortaokul olarak hizmetini sürdürür.

Aramyan Uncuyan İlkokulu'nun son müdürü Vahram Burmayan, okulun ortaokul düzeyine yükselmesi, okul binasının yeniden inşası, aynı zamanda Aramyan Okulundan Yetişenler Derneği'nin kuruluş aşamasında önemli katkılarıyla tanınır.

Yeni ortaokulun müdürlüğüne ilk olarak Antranik Kılıçyan getirilir.

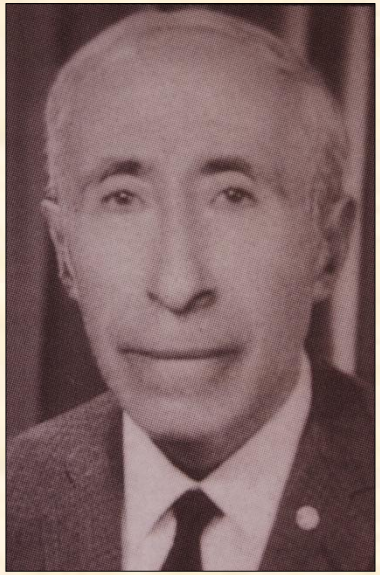

Vahram Burmayan

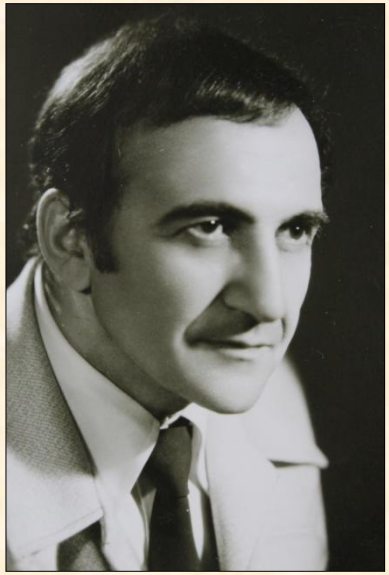

Antranik Kılıçyan

ARAMYAN UNCUYAN ORTAOKULU YENİ BİNAYA KAVUŞUYOR

Aramyan Uncuyan Ortaokulu binası 1960 yılının Ekim-Kasım aylarında yıkılır.

Aramyan Uncuyan Okulu mezunlarından **Yüksek Mimar Nışan Yağubyan** yeni binanın projesini hazırlar.

Yeni binanın inşaaatı sona erene kadar, okul eğitim hizmetini Aramyan Okulundan Yetişenler Derneği binasında sürdürür.

Kalust Gülbenkyan Fondasyonu ve hayırseverlerin bağışlarıyla temelden yeniden inşa edilen okul binası 24 Haziran 1962 tarihinde Patrik Şınorhk Kalustyan tarafından açılır.

KADIKÖY'DE ERMENİ OKULLARI

1. Felekyan Okulu
2. **Madagyan Anaokulu**
3. **Edilyan Anaokulu**
4. Feraceciyan Anaokulu
5. Karakaşyan Anaokulu
6. Haydarpaşa Yel Değirmeni Anaokulu
7. Erenköy Okulu
8. **Mezburyan Kızlar Okulu**
9. **Anarad Hığutyun Okulu**
10. **Torosyan Okulu**
11. Isbandaryan Okulu
12. **Dibar Gırtaran Sultanyan Okulu**
13. Askanazyan Okulu
14. Askanazyan Okulu
15. **Berberyan Okulu**
16. **Mıkhitaryan Okulu**
17. **Palakaşyan Kızlar Okulu**
18. **Tıbrotsaser Dignants Öğretmen Okulu**
19. Boyacıyan Kızlar Okulu
20. Kazancıyan Okulu
21. Surpik Aşcıyan I. Sınıf Modelist Okulu

MADAGYAN ANAOKULU

Bu okul dönemin standartlarına göre modern ve özel bir anaokul olup, 1887 yılında açılmıştır. Kurucusu Kayane Madagyan Kafkasyalı bir öğretmendir. Okulunda Alman eğitimci Fröbel'in eğitim sistemini uyguluyordu.

Bu sistemde yetişen çocuklar giydikleri renkli üniformalarla, şarkılarla, oyunlarla, konuşmalarla, oyuncaklarla eğitiliyordu.

EDİLYAN ANAOKULU

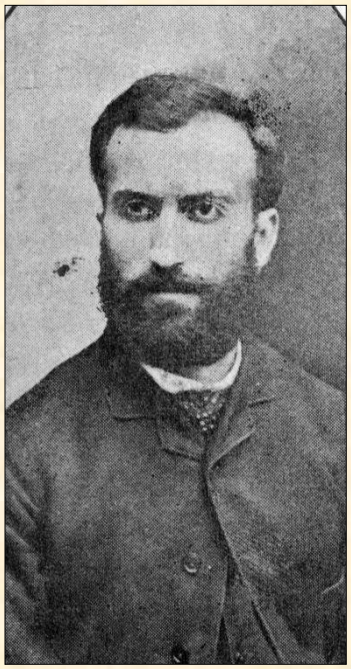

Eğitimci Hagop Edilyan tarafından 1892 yılında açılan bu anaokul Kayane Madagyan'ın uyguladığı Fröbel eğitim sistemi doğrultusunda açılmış özel bir okuldur.

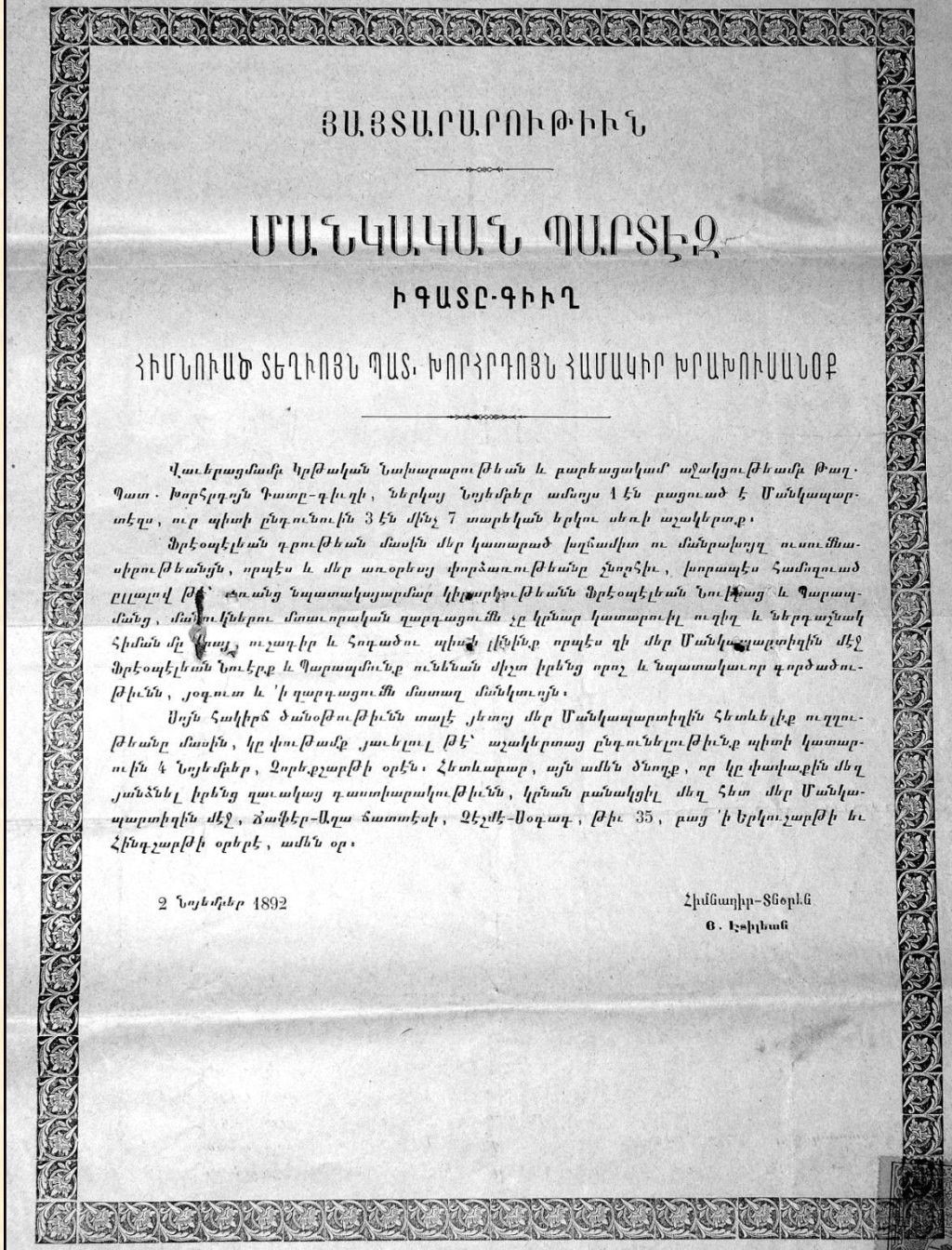

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ

ՄԱՆԿԱԿԱՆ ՊԱՐՏԷԶ

ԻԳԱՏԸ-ԳԻՒՂ

ՀԻՄՆՈՒԱԾ ՏԵՂԻՈՅՆ ՊԱՏ. ԽՈՐՀՐԴՈՅՆ ՀԱՄԱԿԻՐ ԽՐԱԽՈՒՍԱՆՕՔ

Վաւերացմամբ Կրթական Նախարարութեան և բարեացակամ աջակցութեամբ Թաղ. Պատ. Խորհրդոյն Դասը-գիւղի, Ներկայ Նոյեմբեր ամսոյս 1էն բացուած է Մանկապարտէզս, ուր պիտի ընդունուին 3էն մինչ 7 տարեկան երկու սեռի աշակերտք։

Ֆրէօպէլեան դրութեան մասին մեր կատարած խղճամիտ ու մանրախոյզ ուսումնասիրութեանցն, որպէս և մեր առօրեայ փորձառութեանը շնորհիւ, խորապէս համոզուած ըլլալով թէ՝ Առանց Նպատակայարմար կիրարկութեանն Ֆրէօպէլեան Նուէրաց և Պարապմանց, մանուկներու մտաւորական զարգացումն չը կրնար կատարուիլ ուղիղ և ներդաշնակ հիման մը վրայ, ուշադիր և հոգածու պիտի ըլլանք որպէս զի մեր Մանկապարտիզին մէջ Ֆրէօպէլեան Նուէրք և Պարապմունք ունենան միշտ իրենց որոշ և նպատակաւոր գործածութիւնն, յօգուտ և 'ի զարգացումն մտաւոր մանկաւոյն։

Սոյն հակիրճ ծանօթութիւնն տալէ յետոյ մեր Մանկապարտիզին հետաքրքիր ուղղութեանը մասին, կը փութամք յաւելուլ թէ՝ աշակերտաց ընդունելութիւնք պիտի կատարուին 4 Նոյեմբեր, Երեքշաբթի օրէն։ Հետևաբար, այն ամէն ծնողք, որ կը փափաքին մեզ յանձնել իրենց զաւակաց դաստիարակութիւնն, կրնան բանակցիլ մեզ հետ մեր Մանկապարտիզին մէջ, Ճաֆէր-Աղա ճատտէսի, Զէյմէ-Սօգադ, թիւ 35, բաց 'ի երկուշաբթի և հինգշաբթի օրերէ, ամէն օր։

2 Նոյեմբեր 1892

Հիմնադիր-Տնօրէն
Գ. Էտիլեան

MEZBURYAN OKULU

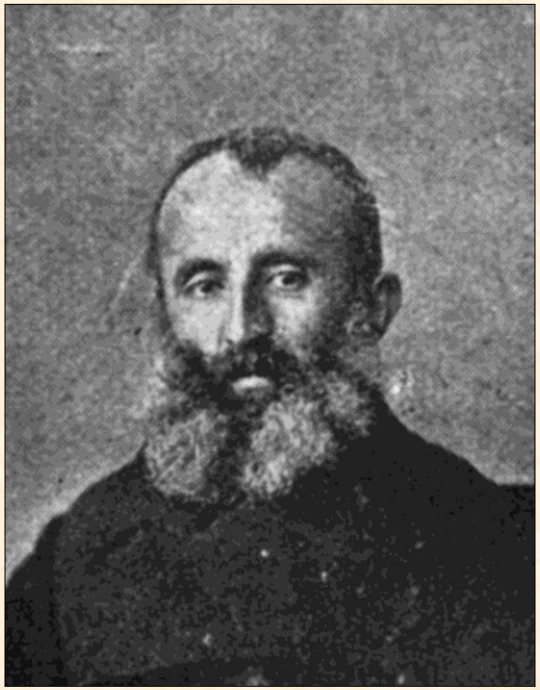

Eğitimci Mıgırdiç Mezburyan tarafından 1901 yılında Kadıköy'de açılmıştır.

Kapanış tarihi kesin olarak bilinmemekte. Sadece Paris'e yerleştiğini ve 1 Şubat 1914 tarihinde vefat ettiğini biliyoruz.

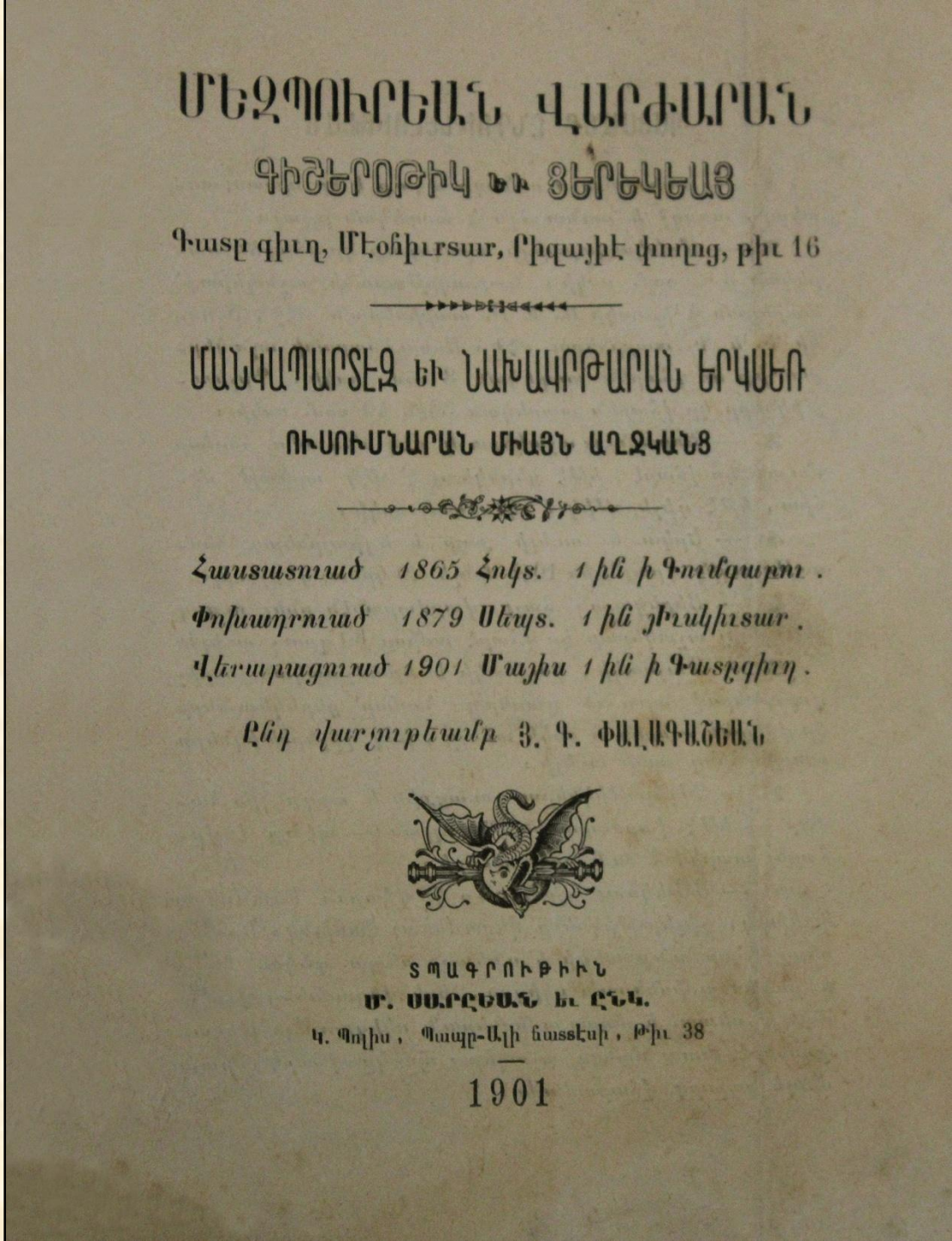

ՄԵԶՊՈՒՐԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

ԳԻՇԵՐՕԹԻԿ ԵՒ ՑԵՐԵԿԵԱՅ

Դասը գիւղ, Մէօճիւրտար, Բիզայիէ փողոց, թիւ 16

ՄԱՆԿԱՊԱՐՏԷԶ ԵՒ ՆԱԽԱԿՐԹԱՐԱՆ ԵՐԿՍԵՌ

ՈՒՍՈՒՄՆԱՐԱՆ ՄԻԱՅՆ ԱՂՋԿԱՆՑ

Հաստատուած 1865 Հոկտ. 1 ին ի Գումգաբու.

Փոխադրուած 1879 Սեպտ. 1 ին Յիւսկիւտար.

Վերաբացուած 1901 Մայիս 1 ին ի Դասրգիւղ.

Ընդ վարչութեամբ Յ. Գ. ՓԱԼԱԳԱՇԵԱՆ

ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Մ. ՍԱՐԳԻՍԱՆ ԵՒ ԸՆԿ.

Կ. Պոլիս, Պապը-Ալի ճաստէսի, Թիւ 38

1901

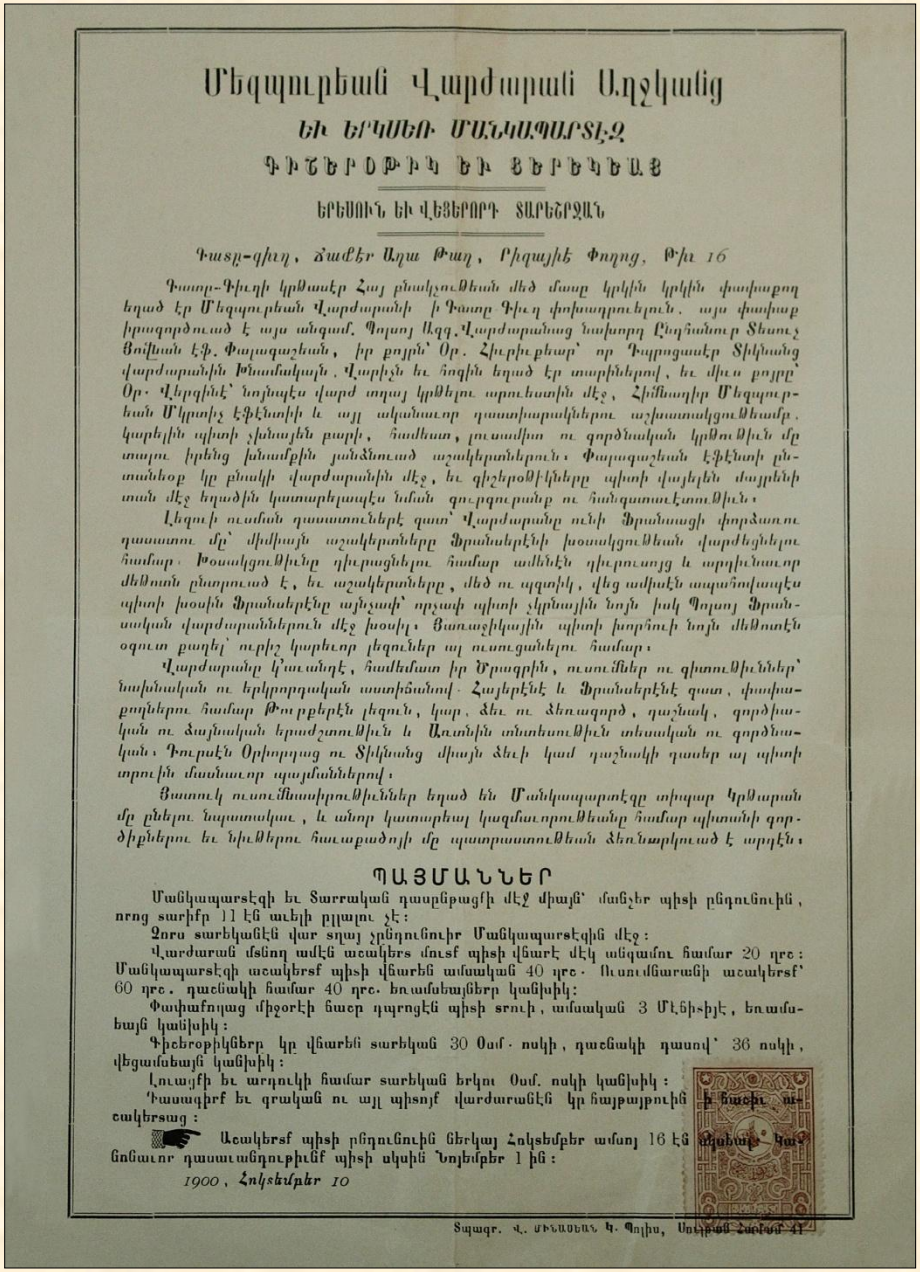

Մեզպուրեան Վարժարան Աղջկանց

ԵՒ ԵՐԿՄԵՌ ՄԱՆԿԱՊԱՐՏԷԶ

ԳԻՇԵՐՕԹԻՆ ԵՒ ՑԵՐԵԿՆԵԱՑ

ԵՐԵՍՈՒՆ ԵՒ ՎԵՑԵՐՈՐԴ ՏԱՐԵՇՐՋԱՆ

Դատը-գիւղ, Ճամբէր Ադա Թաղ, Բիզայիէ Փողոց, Թիւ 16

Դատը-Գիւղի կրթասէր Հայ բնակչութեան մեծ մասը կրկին կրկին փափաքող եղած էր Մեզպուրեան Վարժարանի ի Դատը Գիւղ փոխադրուելուն. այս փափաք իրագործուած է այս անգամ. Պոլսոյ Ազգ. Վարժարանաց նախորդ Ընդհանուր Տեսուչ Յովհան էֆ. Փալագաշեան, իր քոյրն՝ Օր. Հիւրիւքեար՝ որ Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանին Թնտակպան. Վարիչն եւ հոգին եղած էր տարիներով, եւ միւս քոյրը՝ Օր. Վերգինէ՝ նոյնպէս վարժ տղայ կրթելու արուեստին մէջ, Հիմնադիր Մեզպուրեան Մկրտիչ էֆէնտիի և այլ ազնուական դաստիարակներու աշխատակցութեամբ, կարելին պիտի չխնայեն բարի, հաւատ, լուսամիտ ու գործնական կրթութիւն մը տալու իրենց խնամքին յանձնուած աշակերտներուն։ Փալագաշեան էֆէնտի ընտանեօք կը բնակի վարժարանին մէջ, եւ գիշերօթիկները պիտի վայելեն մայրենի տան մէջ եղածին կատարելապէս նման գուրգուրանք ու հանգստաւէտութիւն։

Լեզուի ուսման դասատուներէ զատ՝ Վարժարանը ունի Ֆրանսացի փորձառու դասատու մը՝ միմիայն աշակերտները Ֆրանսերէնի խօսակցութեան վարժեցնելու համար։ Խօսակցութիւնը դիւրացնելու համար ամենէն դիւրուսոյց և արդիւնաւոր մեթոտն ընտրուած է, եւ աշակերտները, մեծ ու պզտիկ, վեց ամիսէն ապահովապէս պիտի խօսին Ֆրանսերէնը այնչափ՝ որչափ պիտի չկրնային նոյն իսկ Պոլսոյ Ֆրանսական վարժարաններուն մէջ խօսիլ։ Ցառաջիկային պիտի խորհուի նոյն մեթոտէն օգուտ քաղել՝ ուրիշ կարեւոր լեզուներ ալ ուսուցանելու համար։

Վարժարանը կ'աւանդէ, համեմատ իր Ծրագրին, ուսումներ ու գիտութիւններ՝ նախնական ու երկրորդական աստիճանով։ Հայերէնէ և Ֆրանսերէնէ զատ, փոխադրողներու համար Թուրքերէն լեզուն, կար, ձեւ ու ձեռագործ, դաշնակ, գործիական ու ձայնական երաժշտութիւն և Առտին տնտեսութիւն տեսական ու գործնական։ Դուրսէն Օրիորդաց ու Տիկնանց միայն ձեւի կամ դաշնակի դասեր ալ պիտի տրուին մասնաւոր պայմաններով։

Ցառուկ ուսումնասիրութիւններ եղած են Մանկապարտէզը տիպար Կրթարան մը ընելու նպատակաւ, և անոր կատարեալ կազմաւորութեանը համար պիտանի զորձիքներու եւ նիւթերու հաւաքածոյի մը պատրաստութեան ձեռնարկուած է արդէն։

ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ

Մանկապարտէզի եւ Տարական դասընթացքի մէջ միայն՝ մանչեր պիտի ընդունուին, որոց տարիքը 11 էն աւելի բլլալու չէ։

Զորս տարեկանէն վար տղայ չընդունուիր Մանկապարտէզին մէջ։

Վարժարան մտնող ամէն աշակերտ մուտք պիտի վճարէ մէկ անգամու համար 20 դրշ։ Մանկապարտէզի աշակերտք պիտի վճարեն ամսական 40 դրշ. Ուսումնարանի աշակերտք՝ 60 դրշ. դաշնակի համար 40 դրշ. եռամսեայները կանխիկ։

Փափաքողաց միջոցէի ճաշը դպրոցէն պիտի տրուի, ամսական 3 Մէճիտիէ, եռամսեայն կանխիկ։

Գիշերօթիկները կը վճարեն տարեկան 30 Օսմ. ոսկի, դաշնակի դասով՝ 36 ոսկի, վեցամսեայն կանխիկ։

Լուացքի եւ արդուկի համար տարեկան երկու Օսմ. ոսկի կանխիկ։

Դասագիրք եւ գրական ու այլ պիտոյք վարժարանէն կը հայթայթուին եւ ճաշը ուշ-աշակերտաց։

☛ Աշակերտք պիտի ընդունուին ներկայ Հոկտեմբեր ամսոյ 16 էն սկսեալ։ Կամ նոնաւոր դասաւանդութիւնք պիտի սկսին Նոյեմբեր 1 ին։

1900, Հոկտեմբեր 10

Տպագր. Վ. ՄԻՆԱՍԵԱՆ Կ. Պոլիս, Սուլթան Համամ 41

MEZBURYAN OKULU EL İLANI

ANARAD HIĞUTYUN OKULU

Anarad Hığutyun (Immacule Conception) Ermeni Katolik Rahibeler Topluluğu rahibeleri tarafından Kadıköy'de kurulmuştur.

Okul Osmanlı Devleti döneminde başladığı eğitim ve öğretim faaliyetini Cumhuriyet döneminde de sürdürmüştür.

1982 tarihinde Vakıf Yönetim Kurulu kararıyla kapanmış olup, binası günümüzde "Nazım Hikmet Kültür Merkezi" adını taşımaktadır.

TOROSYAN OKULU

Kadıköy Aramyan Okulu'nda müdürlük görevinde bulunmuş Madteos Torosyan tarafından 1909 yılında ana ve ilkokul olarak kurulmuştur. 1912 yıylında idadi olarak hizmetini sürdürmüştür.

Okul Osmanlı Devleti döneminde başladığı eğitim ve öğretim faaliyetini Cumhuriyet döneminde de sürdürmüştür.

1927 yılında eşinin vefatından sonra okulun faaliyetine son vermiştir.

DİBAR GIRTARAN, SULTANYAN OKULU

Manase Sultanyan tarafından 1920 yılında Üsküdar'da açılmış olan okul Kadıköy'e nakledilir.

Okul Osmanlı Devleti döneminde başladığı eğitim ve öğretim faaliyetini Cumhuriyet döneminde de sürdürmüştür.

Kadıköy'de değişik adreslerdeki binalarda faaliyetini sürdürmüş olan okul 1941 yılında kapanmıştır.

BERBERYAN OKULU

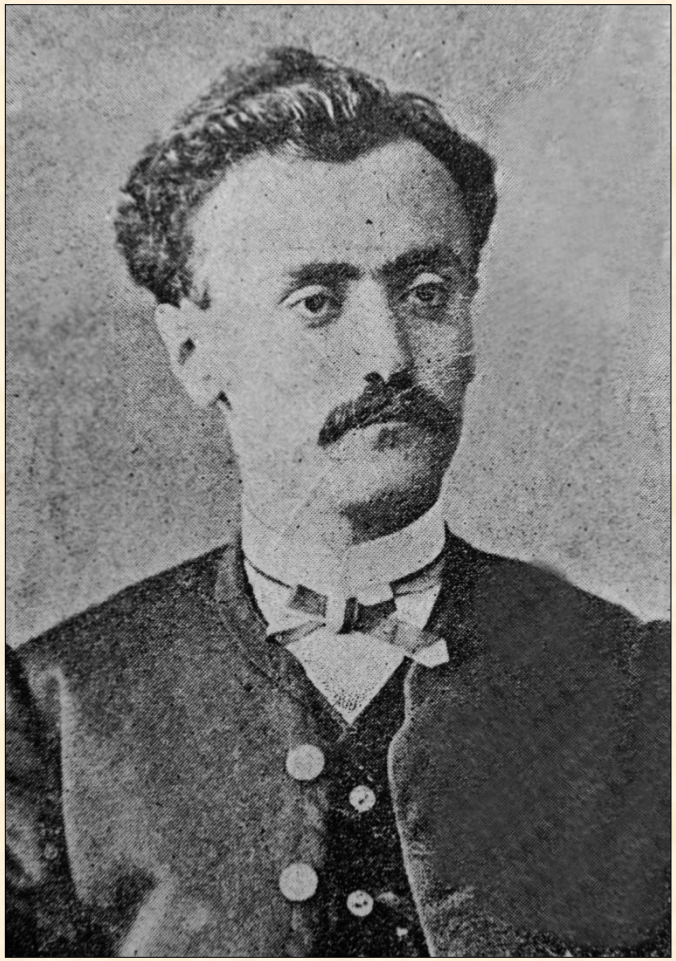

Tanınmış eğitimci ve öğretmen Reteos Berberyan tarafından

1 Ekim 1876 tarihinde

Kadıköy Fransız Kilisesi sokağı başındaki binada açılmıştır.

Okulun kurucusu Berberyan, Kadıköy Hamazasbyan ve yeni açılan Aramyan okullarında müdürlük görevinde bulunmuştur.

Bedros Fındıklıyan'ın sağladığı maddi imkanlarla Kadıköy'de eğitim ve öğretim faaliyetine başlamış okul, binanın yetersiz kalması nedeniyle 1878-1879 öğrenim döneminde Üsküdar'a nakledilmiştir.

MIKHİTARYAN OKULU

Venedig Mekhitarist Ermeni Katolik Rahipler Topluluğu rahipleri tarafından 1869 yılında Kadıköy, Moda'da kurulmuştur.

1870 yılında vuku bulan Büyük Pera Yangını sonucunda bu semtte faaliyet gösteren Mıkhitaryan Okulu binası yanar.

Bu yangından sonra okulun yönetici rahipleri, öğrenciler Kadıköy'e taşınırlar. Bu tarihten sonra okul yüksek ve yatılı olarak hizmetini sürdürür.

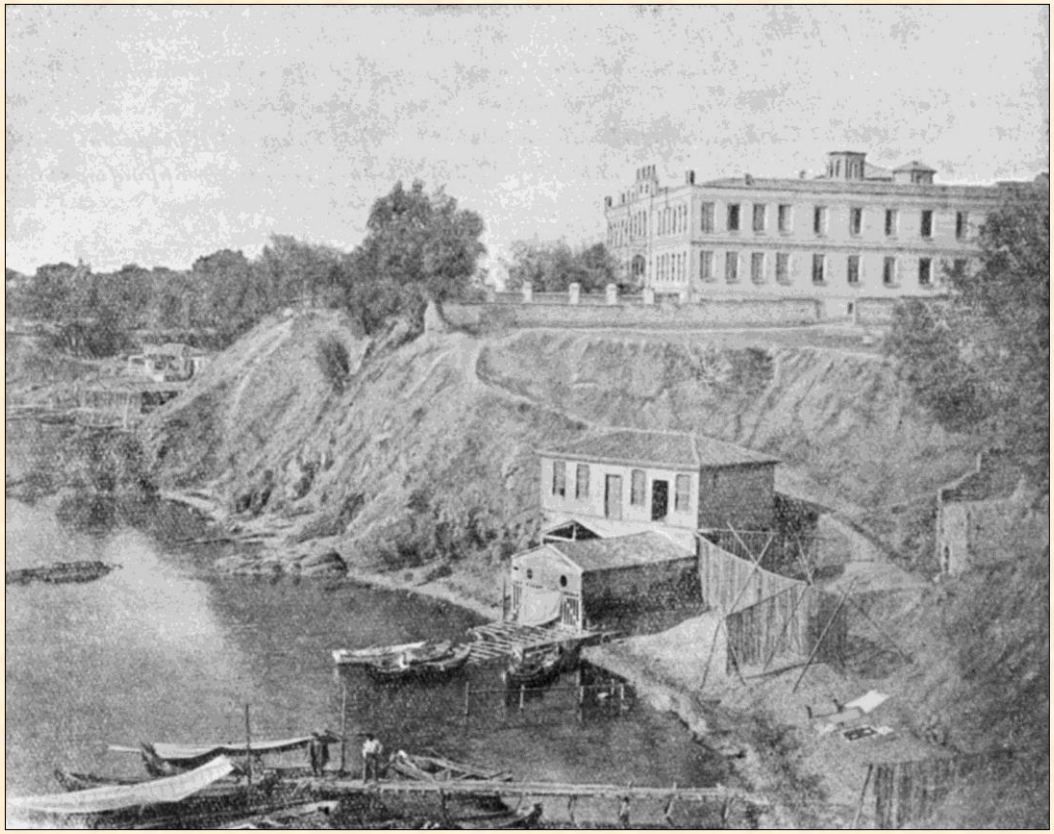

I. Dünya Savaşı döneminde 24 Ekim 1914 tarihinde İtalyan uyruğundaki okula askeri yöneticilerce el konur ve bina 21 Ocak 1915 tarihinde çıkan yangında harap olur.

PALAKAŞYAN OKULU

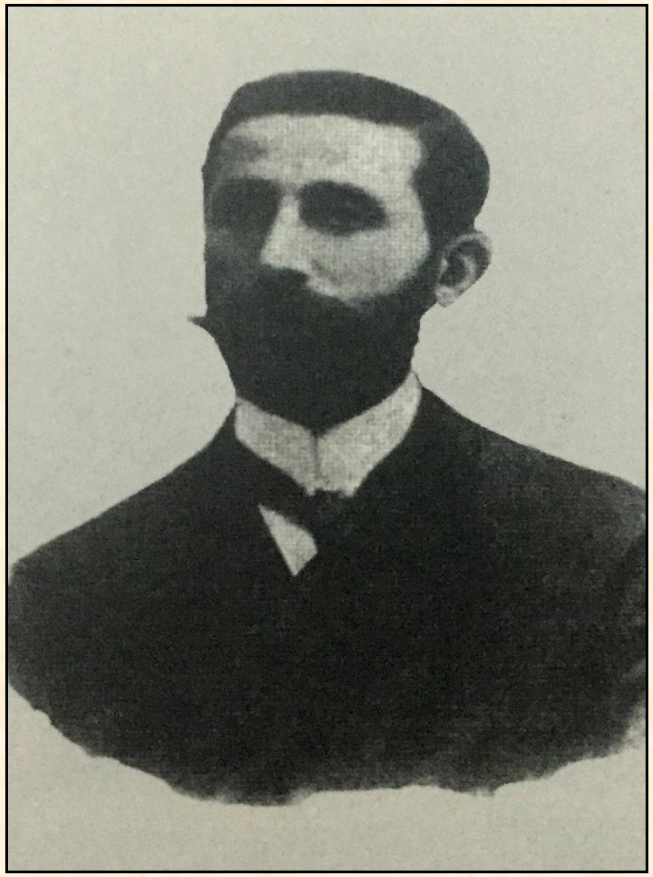

Tanınmış eğitimci ve öğretmen Hovnan Palakaşyan tarafından

1901 yılında Kadıköy, Mühürdar'da açılmıştır.

Karma öğrencilerin kabul edildikleri ana okul bölümü yanında, sadece kız öğrencilerin öğrenim gördükleri ilk ve ileri sınıfları vardı. Okulun yatılı bölümü de bulunuyordu.

Okulda Fransızca ve İngilizce eğitimi veriliyordu.

1907 yılından itibaren iki yabancı dile ilaveten Almanca da öğretilmeye başlamış olan okul " Palakaşyan Etimolojik ve Sanat Kız Yüksek Okulu, yatılı ve gündüzcü" adıyla tanınmıştır.

Okul 1909 yılında kapanmıştır.

TIBROTSASER OKULU

İlk olarak 1879 yılında Ortaköy'de kurulmuştur.

Okulun kuruluş amacı yetenekli öğretmenler yetiştirmekti.

1889-1895 yılları arasında Kumkapı'da faaliyet gösteren okul, 1895-1908 yılları arasında faaliyetini durdurmuştur.

1909 yılında yeniden yapılanma sonucu 1915 yılına kadar yetimlere sahip çıkmıştır.

I. Dünya Savaşı döneminde tekrar faaliyetini durdurmuş olan okul mütareke döneminde Kumkapı, Gedikpaşa, Nişantaş semtlerinde faaliyetini sürdürmüştür.

Nihayetinde Kadıköy, Moda Dr. Arif Sarıca Paşa konağına taşınmış ve 1922 yılında İstanbul'daki faaliyeti son bulmuştur.

KADIKÖY ERMENİ CEMAATİ BÜNYESİNDE FAALİYET GÖSTERMİŞ DERNEKLER VE BİRLİKLER

KADIKÖY ERMENİ CEMAATİ BÜNYESİNDE FAALİYET GÖSTERMİŞ DERNEKLER VE BİRLİKLER

Kadıköy Ermeni Cemaati bünyesinde dernekler ve birlikler kuruluş yıllarına göre dağılımı şu tabloda özetlenebilir.

1868	1
1870-1879	4
1880-1889	4
1890	1
1908-1909	5
1910-1919	14
1920-1922	4
1930	1

KADIKÖY ERMENİ CEMAATİ BÜNYESİNDE FAALİYET GÖSTERMİŞ DERNEKLER VE BİRLİKLER

Kadıköy Ermeni Cemaati bünyesinde dernekler ve birlikler kurulduğunu ve bunların amaçlarını yayınlanmış çalışmalardan öğreniyoruz.

Kurulan bu derneklerin ve birliklerin faaliyet alanlarını genel olarak şu başlıklar altında derlenebilir.

1. Eğitim
2. Okullara yardım
3. Sanat
4. Sosyal yardım
5. Kültür
6. Spor
7. Ticaret

KADIKÖY ERMENİ CEMAATİ BÜNYESİNDE FAALİYET GÖSTERMİŞ DERNEKLER VE BİRLİKLER

Kadıköy'de kurulan en eski birlik
1868 yılında kurulan **"TULUMBACILAR BİRLİĞİ"**dir.

Tulumbacılar Surp Takavor Kilisesi Yönetim Kurulu himayesinde faaliyet gösteriyorlardı. Tulumbacıların, yangın söndürme işinde kullandıkları tulumba ve hortumlar için gerekli masrafı birlik karşılardı. Yetersiz kalma durumunda kilise yönetim kurulu maddi destek sağlardı.

Kadıköy Ermeni tulumbacılarının son temsilcisi TULUMBACI HAYGAZ, esas ismi ile HAYG APRAHAM AŞIKYAN, 22 Şubat 1956 tarihinde 62 yaşında vefat eder. Cenazesi Uzunçayır Mezarlığı'na defnedilir.

Eskilerin nakllettiklerine göre tulumbasını bir evlat gibi koruyordu. Fakat ölümünden sonra tulumbanın akıbeti bilinmemekte.

ARAMYAN OKULUNDAN YETİŞENLER DERNEĞİ KURULUŞU

Kadıköy'de Aramyan adını taşıyan dört derneğin faaliyeti görülmekte.

ARAMYAN OKULUNDAN YETİŞENLER BİRLİĞİ
(Kuruluş tarihi 1886)

ARAMYAN OKULUNDAN YETİŞEN KARMA ÖĞRENCİLER DERNEĞİ
(Kuruluş tarihi 1922)

ARAMYAN OKUMASEVERLER DERNEĞİ
(Kuruluş tarihi 1927)

ARAMYAN OKULUNDAN YETİŞENLER DERNEĞİ
(Kuruluş tarihi 1950)
Dernek ilk olarak Kadıköy, Cem Sokak'ta kiralık bir lokalde faaliyetine başlamıştır.
1951 yılında Aramyan Okulu'nun yanındaki metruk bina onarılarak dernek lokali olarak yapılandırılmıştır.
Dernek, günümüzde faaliyetini bu lokalde sürdürmektedir.

ARAMYAN OKULUNDAN YETİŞENLER DERNEĞİ FAALİYETLERİ (A)

Edebiyat kolunun çalışmalarıyla, Ermeni Kültür Haftası etkinlikleri, Ermeni edebiyatının ünlü isimlerini anma ve tanıtma etkinlikleri, konferanslar ve kültürel nitelikli toplantılar tertip edilmiştir.

Kendi alanlarında uzman ve tanınmış kişiler kendilerine yapılan davetlere icabet ederek dernek çatısı altında sanat, sağlık ve kültür alanlarında konferanslar vermiştlerdir.

Müzik Kolunun etkinlikleriyle dernek bünyesinde kurulmuş ve tamamen amatör sanatçılardan oluşan bir oda orkestrası gerek dernek çatısı altında, gerek farklı mekanlarda konserler vermişler ve dinleyicilerin beğenisini kazanmışlardır. Bunların yanısıra günün tanınmış sanatçılarının şan resitalleri de unutulmaz izler bırakmıştır.

ARAMYAN OKULUNDAN YETİŞENLER DERNEĞİ FAALİYETLERİ (B)

Dernek yayıncılık alanında da kayda değer bir varlık göstermiştir. Ermeni edebiyatının tanınmış isimlerinin eserleri, bunlar arasında çocuklara yönelik kitapları yayınlamış ve bunların dağıtılmasında öncülük etmiştir.

Dernek Tiyatro Kolu başarılı çalışmalara imza atmıştır. Sahne çalışmalarında gerek Ermenice, gerekse Türkçe eserler sahnelenmiştir. Dernek bünyesinde kurulan ekip Aşod Madatyan yönetiminde "ARŞIN MAL ALAN" operetini sahnelemiştir.

Aramyan Derneği kendi tiyatro grubunu kurar ve bu grup "Anuş" ve "Kral Eudipus" oyunlarını sahnelerler. Bu grup son olarak Haçik Arzumanyan yönetiminde "ARŞIN MAL ALAN" operetinin sahnelenmiştir.

Dernek yetkilileri, Nişan Hançer şahsında dernek bünyesinde unutulmaz hizmeti olan bir sanatçının anısına bir saygı ifadesi olarak dernek sahnesini "Nişan Hançer"in adına ithaf etmişlerdir.

Tiyatro geleneği günümüzde de amatör kişilerin özverili çalışmalarıyla sürdürülmektedir.

GÜNÜMÜZDE KADIKÖY ERMENİ CEMAATİ: 1

Arman Bükücüyan
başkanlığında
Surp Takavor Kilisesi
Vakıf Yönetim Kurulu

Kilise Vaizi
Rahip
Harutyun
Damadyan

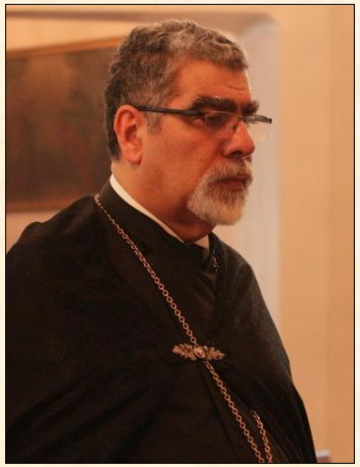

Kilise Din
Görevlisi
Kıdemli Peder
Krikor Damadyan

GÜNÜMÜZDE KADIKÖY ERMENİ CEMAATİ: 2

SURP TAKAVOR KOROSU

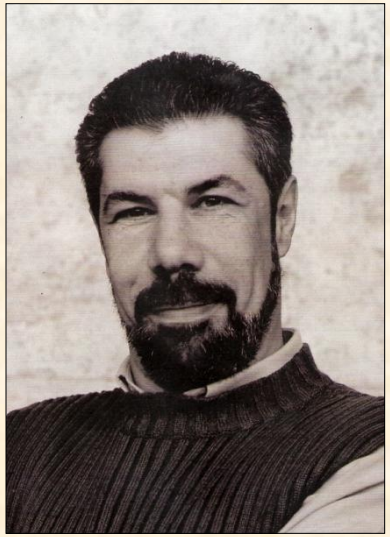

Koro Şefi
Sevan Şencan

Meline Kılıçsoral başkanlığında Koro Kolu Yönetim Kurulu

GÜNÜMÜZDE KADIKÖY ERMENİ CEMAATİ: 3

ARAMYAN-UNCUYAN
İLKÖĞRETİM OKULU

Kurucu Temsilcisi
Sarven Sertşimşek

Okul Müdürü
Talin Berberoğlu

Okul Müdür Yardımcısı
Hatice Adanır

GÜNÜMÜZDE KADIKÖY ERMENİ CEMAATİ: 4

ARAMYAN OKULUNDAN
YETİŞENLER DERNEĞİ

Raffi Krikoryan
Başkanlığında Dernek
Yönetim Kurulu

DİNLEDİĞİNİZ İÇİN TEŞEKKÜRLER...

ԳԱՏԸԳԻՒՂ
Ս. ԹԱԳԱՒՈՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

Սուրբ Թագաւոր Եկեղեցի

Surp Takavor Ermeni Kilisesi

surptakavor@ttmail.com

(0216) - 3360166